

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development and Cooperation SDC
Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare
Швейцарское управление по развитию и сотрудничеству

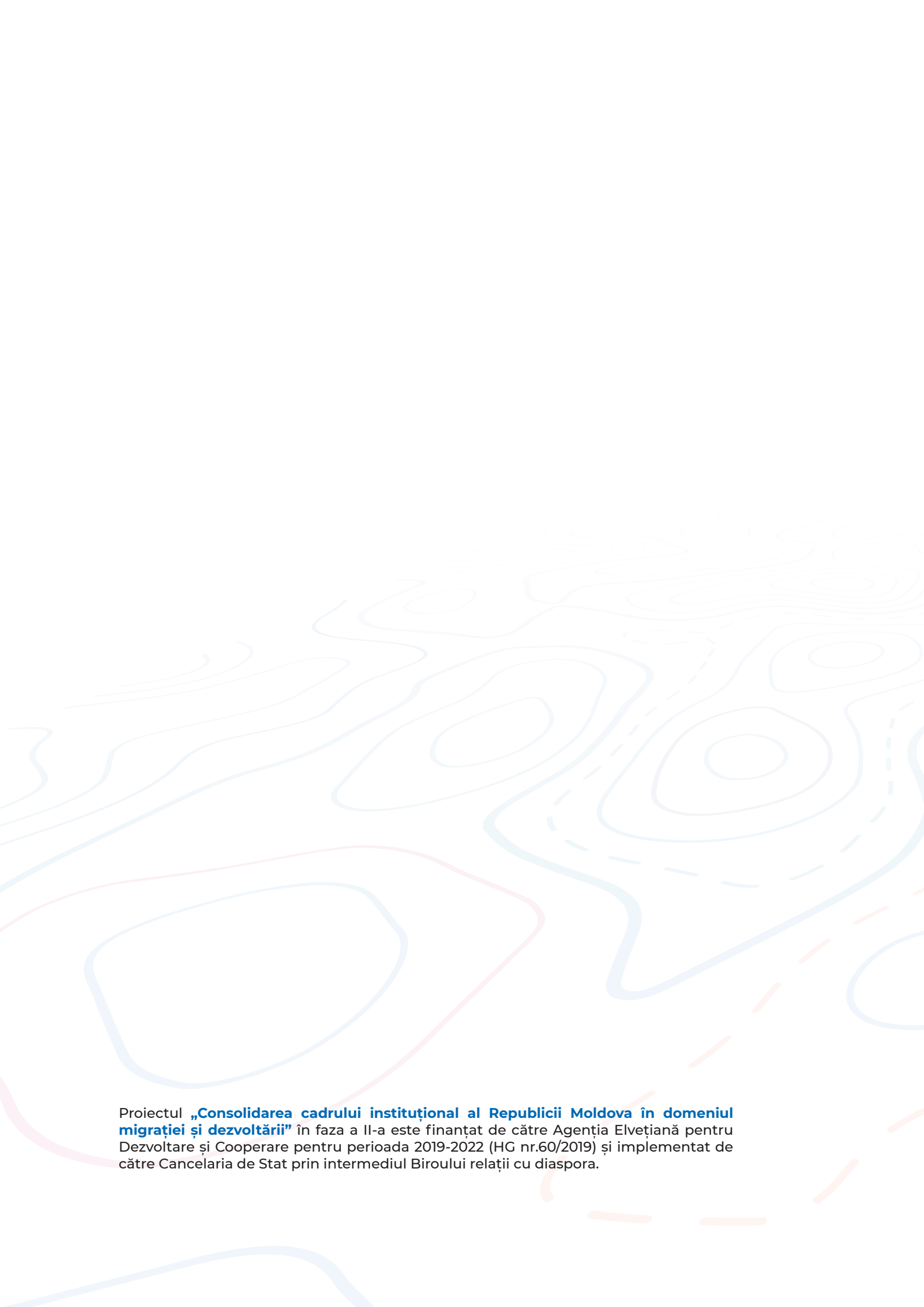

Studiu sociologic

CARTOGRAFIEREA ASOCIAȚIILOR DIN DIASPORĂ

Chișinău 2021

Proiectul „**Consolidarea cadrului instituțional al Republicii Moldova în domeniul migrației și dezvoltării**” în faza a II-a este finanțat de către Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare pentru perioada 2019-2022 (HG nr.60/2019) și implementat de către Cancelaria de Stat prin intermediul Biroului relații cu diaspora.

Studiu sociologic

CARTOGRAFIEREA ASOCIAȚIILOR DIN DIASPORĂ

Autor: **Natalia Vladicescu**

Realizat pentru: **Biroul Relații cu Diaspora** (BRD)

Chișinău
2021

Cuprins

Lista figurilor	5
Lista tabelelor	6
Abrevieri	7
Introducere	8
Aspecte metodologice	8
Noțiuni și concepte	10
I. Profilul socio-demografic al Asociațiilor din diasporă	11
1.1 Caracteristicile asociațiilor și grupurilor de inițiativă din diasporă	11
1.2 Profilul liderilor asociațiilor din diasporă	16
II. Domeniile de activitate și prioritățile Asociațiilor din diasporă	19
III. Membrii Asociațiilor din diasporă și beneficiarii	22
IV. Modalitățile de informare și comunicare	25
V. Realizări și provocări în activitatea Asociațiilor din diasporă	26
5.1 Realizări	26
5.2 Provocări	28
5.3 Lecții învățate	30
5.4 Intenții	31
VI. Resursele disponibile	32
6.1 Resurse umane și materiale	32
6.2 Sursele de finanțare	33
VII. Relațiile de colaborare cu alte instituții	35
VIII. Aprecierea Proiectelor/ Programelor BRD	40
IX. Perspective de dezvoltare ale Asociațiilor din diasporă	47
Concluzii	53
Anexă. Asociațiile și grupurile de inițiativă din diasporă participante la studiul cantitativ, denumire, lider și țara de destinație	56

Lista figurilor

Figura 1. Care este statutul organizației pe care o reprezentați?	11
Figura 2. În RM și în țara gazdă, asociația/ grupul de inițiativă... ..	15
Figura 3. Vârsta și sexul liderilor.....	16
Figura 4. Nivelul de studii	17
Figura 5. De cât timp activați în cadrul organizației/ sunteți în cadrul grupului de inițiativă?	17
Figura 6. De câți ani sunteți în țara gazdă?	18
Figura 7. În ce măsură activitățile/ proiectele asociației dvs./ grupului de inițiativă sunt determinate de.....	20
Figura 8. Organizația dvs. are activități, evenimente pe care le desfășoară...?	21
Figura 9. Care din următoarele afirmații credeți că se potrivește cel mai bine pentru asociația/ grupul de inițiativă pe care îl reprezentați?	22
Figura 10. Care este numărul persoanelor angajate/ salarizate la moment în organizația Dvs.?	24
Figura 11. Care sunt grupurile țintă/ beneficiarii dvs.? (<i>răspuns multiplu</i>)	24
Figura 12. Prin ce mijloace informați populația despre activitatea dumneavoastră? (<i>răspuns multiplu</i>)	25
Figura 13. Vă rog să notați dacă asociația/ grupul de inițiativă dispune de.....	32
Figura 14. Organizația pe care o reprezentați a aplicat pentru un grant/ finanțare din partea unei instituții internaționale?	34
Figura 15. Cum ați aprecia relațiile asociației/ grupului de inițiativă pe care o/il reprezentați cu...?	37
Figura 16. Tipurile de relații pe care organizația dvs. le are cu următoarele autorități, cei care au menționat „DA”	38
Figura 17. Care sunt relațiile de colaborare cu agenții economice din țara gazdă? (<i>răspuns multiplu</i>).....	39
Figura 18. Care din următoarele caracteristici reflectă cel mai bine interacțiunea dvs. cu proiectele/ programele BRD... ..	40
Figura 19. Cât de des vă informați referitor la activitățile, programele BRD din următoarele surse?.....	45

Lista tabelelor

Tabelul 1. Numărul asociațiilor din diasporă, grupuri de inițiativă pe țări	15
Tabelul 2. Care sunt principalele domenii de activitate ale asociației / grupului de inițiativă a/al dvs.? (principalele 3 opțiuni)	19
Tabelul 3. Cât de des asociația/ grupul de inițiativă pe care o/il reprezentați participă, desfășoară următoarele activități?	21
Tabelul 4. Care au fost principalele 3 surse de finanțare ale organizației dumneavoastră în ultimii 2 ani? (vă rugăm să menționați în ordinea cuantumului de finanțare)	33
Tabelul 5. În ce măsură asociația/ grupul dvs. de inițiativă colaborează cu următoarele instituții?	35
Tabelul 6. Care sunt principalele bariere pe care le întâmpinați atunci când interacționați cu administrația publică din RM ?(alegeți principalele 3 bariere)	37
Tabelul 7. Obiective și necesități în consolidarea și dezvoltarea diasporei	50

Abrevieri

AD	Asociație din diasporă
APL	Administrația Publică Locală
BRD	Biroul Relații cu Diaspora
Programul DOR	Diaspora * Origini * Reveniri
GI	Grup de inițiativă
IA	Interviu Aprofundat
IT	Tehnologii Informaționale
MiDL	Proiectul „Migrație și Dezvoltare Locală”
MSMPS	Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale
NȘ/NR	nu știu/ nu răspund
ONG	Organizații Nonguvernamentale
RM	Republica Moldova
SDC	Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare/ Swiss Agency for Development and Cooperation
SPSS	Program de prelucrare și analiză a datelor statistice/ Statistical Package for the Social Sciences
UE	Uniunea Europeană

Introducere

Cetățeni ai Republicii Moldova locuiesc în toate colțurile lumii, fie că au rămas în țările ex-sovietice după destrămarea URSS, fie au plecat să studieze, să muncească, au urmat membrii familiei sau au avut alte scopuri după anii 1990. În unele țări, aceștia trăiesc compact, având frecvent legături de rudenie sau fiind băștinași din aceeași localitate, raion, în altele sunt dispersați și încearcă să se integreze în societatea țării de destinație. Fiecare din ei reprezintă un element, o mică parte din țara noastră, situată pe o perioadă scurtă sau lungă în afara granițelor Republicii Moldova.

Începând cu anii 1990 din cauza lipsei locurilor de muncă și a veniturilor mici, mai mulți cetățeni ai RM au plecat peste hotare la muncă pentru a asigura minimul necesar membrilor familiei. În acea perioadă, Federația Rusă era cea mai accesibilă, atât din punct de vedere a deplasării, cât și a cunoașterii limbii de comunicare. În această perioadă se conturează și plecări ilegale în țările UE, cetățenii RM fiind constrânși să rămână în țara gazdă pe perioade lungi de timp și astfel mulți s-au adaptat vieții din țara de destinație. Oportunitățile privind munca peste hotare, oferite de către cetățenia română, dar și libera circulație a cetățenilor RM în urma Acordului de asociere cu UE a facilitat enorm deplasarea cetățenilor în spațiul UE. Treptat, migrația strict economică, pe perioadă scurtă, s-a transformat tot mai mult în ședere permanentă. Mulți cetățeni ai RM și-au reîntregit familiile în țara gazdă, studiile în afara țării au devenit mai accesibile, iar tendința în rândul tinerilor de a pleca peste hotare este alimentată de progresele modeste în sporirea calității vieții în RM (calitatea serviciilor medicale, educaționale, infrastructură etc.), dar și de șansele pe care le oferă traiul, munca în alte țări.

Pentru a-și alina dorul de casă, a simți magia sărbătorilor, a perpetua tradițiile și limba maternă, dar și pentru a oferi ajutor moldovenilor în țara gazdă, dar și celor din Republica Moldova, unii cetățeni ai RM formează comunități peste hotare. Este important ca despre aceste comunități să se cunoască în Republica Moldova. Intensificarea comunicării, stabilirea parteneriatelor cu aceste comunități, sporirea încrederii în sinceritatea relațiilor va contribui la implicarea lor intensă în dezvoltarea țării, localităților de baștină. Potențial în acest sens există, ceea ce este demonstrat prin proiectele realizate în localități cu suportul persoanelor plecate la muncă peste hotare. Diaspora reprezintă o resursă enormă de promovare a țării noastre în exterior și o punte prin care putem avea acces cu resurse minime la specialiști și tehnologii.

Cooperarea cu asociațiile diasporei moldovenești de peste hotare reprezintă o componentă a politicii de stat. Biroul Relații cu Diaspora contribuie la stabilirea și menținerea unui dialog eficient și continuu cu diaspora. Studiul de „*Cartografiere a asociațiilor din diasporă*” a avut la bază necesitatea de a reactualiza baza de date și a evalua activitatea asociațiilor diasporei, pentru identificarea necesităților și contribuția optimă la dezvoltarea acestora.

Scopul activității: elaborarea studiului de Cartografiere a asociațiilor din diasporă.

Aspecte metodologice

În cadrul acestui studiu au participat reprezentanți ai Asociațiilor, grupurilor de inițiativă din diasporă din 35 țări de destinație. Colectarea datelor a fost realizată în perioada iunie, 2020 – februarie, 2021.

Pentru realizarea studiului au fost utilizate următoarele metode:

1) Analiza documentară și a datelor disponibile pentru identificarea AD/GI;

Asociațiile din diasporă/ grupuri de inițiativă, identificate din diverse surse:

- **primare:** baza de date a AD cu care interacționează BRD (peste 135 asociații ale diasporei din 29 țări (România, Franța, Italia, Grecia, Spania, Marea Britanie, Canada, Germania, Portugalia, Federația

Rusă, Georgia, Olanda, Austria, Cipru, Elveția, SUA, Belgia, Finlanda, Lituania, Suedia, Ucraina, Polonia, Estonia, Ungaria, Norvegia, Kazahstan, Cehia, Danemarca, Letonia);

- **secundare:**

i) plasarea chestionarului de tip screening pe pagina web al BRD și distribuirea acestuia în mediul on-line, pe grupurile facebook, viber. Identificarea grupurilor formale și informale care consolidează, desfășoară activități cu implicarea cetățenilor RM prin analiza anunțurilor/ informațiilor plasate în grupurile migranților moldoveni din diferite țări;

ii) Solicitarea informației din partea reprezentanțelor diplomatice privind Asociațiile/ Grupurile de inițiativă din diasporă;

iii) Solicitarea suportului din partea Asociațiilor de Băștinași pentru identificarea liderilor din diasporă (proiectul MiDL).

2) Sondaj de opinie

Componenta cantitativă a fost realizată prin administrarea a doua tipuri de chestionare (i) chestionarul de tip screening pentru identificarea AD/GI distribuit online pe rețelele sociale (ii) Chestionarul pentru liderii AD/GI, realizat online. Acesta din urmă a fost distribuit prin email, messenger, whatsapp și prin grupurile facebook.

Înainte de desfășurarea studiului a fost realizată pilotarea/ testarea participativă a chestionarului. Chestionarele au fost ajustate în conformitate cu propunerile parvenite în rezultatul pilotării.

Au fost realizate 82 chestionare cu liderii Asociațiilor și grupurilor de inițiativă din diasporă, dintre care erau înregistrate oficial 53 asociații și 3 erau în proces de înregistrare.

Prelucrarea și analiza datelor a fost realizată în Excel și SPSS.

3) Interviu aprofundat

De comun acord cu BRD s-au selectat țările în care s-a desfășurat cercetarea calitativă: interviuri cu liderii asociațiilor din diasporă și membrii activi ai asociațiilor și discuții de grup cu cetățenii RM aflați în țările gazdă.

Eșantionarea a fost realizată precum urmează:

- a. Elaborarea eșantionului teoretic și a design-ului cercetării calitative;
- b. Metoda „*bulgărului de zăpadă*” pentru identificarea respondenților sau selecția acestora din rândul participanților la studiul cantitativ, pentru a asigura eterogenitatea datelor.

Au fost desfășurate 32 de interviuri, 18 interviuri aprofundate cu liderii AD și membrii acestora, 14 interviuri cu emigranții moldoveni din diverse țări. În cadrul studiului calitativ au fost parcurse următoarele etape:

- Elaborarea metodologiei și a instrumentelor de cercetare;
- Identificarea și contactarea persoanelor care ar putea facilita colectarea datelor;
- Recrutarea respondenților;
- Colectarea datelor;
- Descifrarea interviurilor aprofundate
- Analiza și interpretarea datelor.

Limitările studiului

- Constatările acestui studiu prezintă fenomene, tendințe, explică comportamente - acestea nu trebuie generalizate, dar analizate cu referire la cei intervievați;
- Unele chestionare nu au fost validate pentru că nu reprezentau asociații sau grupuri de inițiativă din diasporă;
 - Chestionarele au fost autocompletate;
 - Câteva AD, care sunt active nu au răspuns invitației de a participa la studiu, este dreptul acestora, dar astfel datele nu sunt exhaustive;

- Diversitatea AD/GI este foarte mare și ar fi necesară aprofundarea unor aspecte specifice, cum ar fi de exemplu: asociațiile constituite în scop caritabil, AD create de tinerii care și-au făcut studiile peste hotare față de cele constituite de migranții în scop de muncă.

Rezultatele acestui studiu prezintă situația privind activitatea asociațiilor din diasporă, a provocărilor cu care se confruntă acestea și totodată reprezintă vocea AD în vederea consolidării asociațiilor, grupurilor de inițiativă din afara țării și a îmbunătățirii relațiilor acestora cu instituțiile din RM. De asemenea, această analiză se adresează cetățenilor RM, implicați în procesul de migrație sau potențiali migranți pentru a fi informați despre AD/GI și a le spori interesul, motivația de implicare în activitățile acestora.

Noțiuni și concepte

În cadrul studiului sunt utilizate câteva noțiuni, care ar putea crea confuzii, dat fiind percepțiile și interpretările diferite utilizate cu referire la acestea. Pentru a evita neclaritățile, mai jos sunt prezentate definițiile acestora.

Migrație și migranți – prin aceste noțiuni, în acest studiu, ne vom referi la emigrație și emigranți, persoane plecate din RM și stabilite temporar sau definitiv într-o altă țară, indiferent de motivul plecării.

Diasporă – se referă la toate persoanele originare din RM, inclusiv copiii acestora stabiliți temporar sau definitiv în afara hotarelor Republicii Moldova. De menționat că o parte de cetățenii RM care muncesc temporar în țara gazdă nu se percep, identifică ca diasporă.

Asociație din diasporă – organizație înregistrată oficial, care are un statut juridic, indiferent dacă acesta este în țara gazdă sau/și în RM.

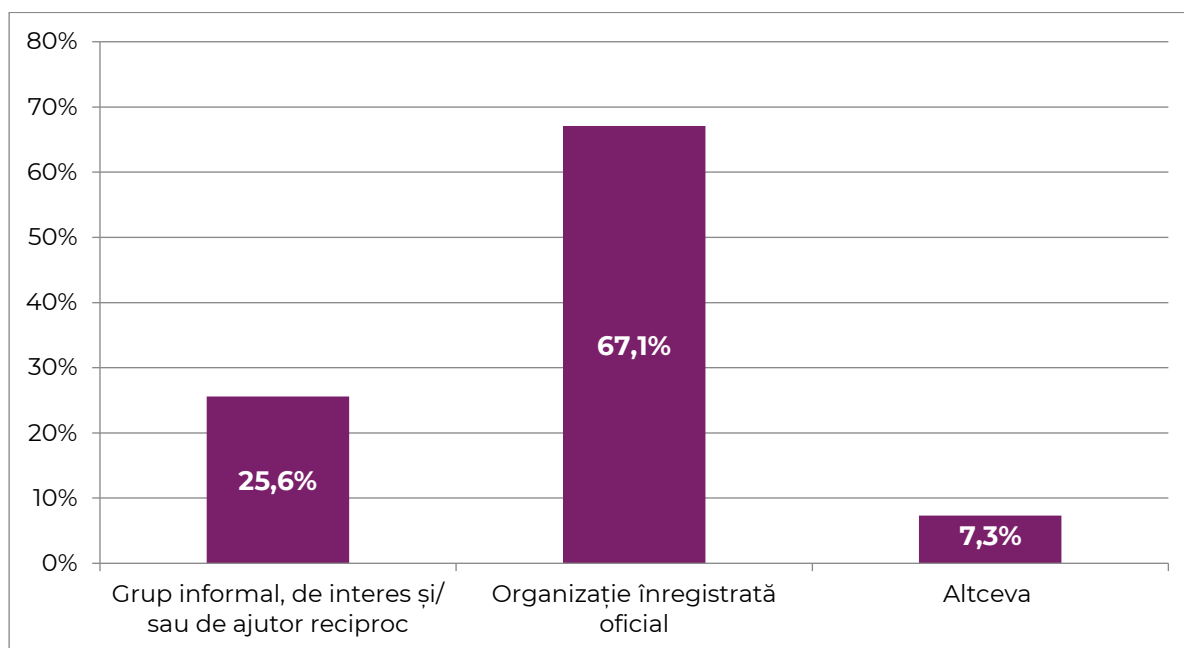
Grup de inițiativă din diasporă – grup de inițiativă care a consolidat mai mulți băștinași și/sau cetățeni ai RM în jurul unor evenimente, activități.

I. Profilul socio-demografic al Asociațiilor din diasporă

1.1 Caracteristicile asociațiilor și grupurilor de inițiativă din diasporă

Din observațiile empirice, grupurile informale, de interes și/sau ajutor reciproc predomină ca formă de organizare a cetățenilor RM peste hotarele țării. Întreunirile și activitățile acestora sunt preponderent spontane, cu o fluctuație constantă a membrilor (studenți, persoane aflate temporar în țara gazdă) sau dimpotrivă consolidată în jurul unor familii originare din RM care au stabilit relații de prietenie. Însă, la sondajului de opinie realizat în cadrul acestui studiu au participat în mare parte organizațiile din diasporă înregistrate oficial (67,1% din respondenți), totuși în jur de o treime sunt grupuri informale – 32,9% (25,6% din respondenți s-au identificat cu această categorie, iar cei care au optat pentru altceva (7,3%), fie sunt în proces de înregistrare sau reprezintă grupuri specifice culturale, cum ar fi: teatru, cenaclu).

Figura 1. Care este statutul organizației pe care o reprezentați?

Componenta calitativă a studiului a relevat că decizia de înregistrare oficială a organizației este un proces complex, care reflectă mai mulți factori motivaționali, cum ar fi: resursele umane; contextul și legislația țării gazdă; încurajarea din partea reprezentanților diplomatici ai RM în țara gazdă; problemele personale cu care s-au confruntat în procesul de adaptare în țara gazdă și dorința de ajuta alte persoane aflate în situație similară; existența unui grup de inițiativă și conștientizarea că înregistrarea oficială poate aduce anumite beneficii în accesarea unor resurse, participarea și implicarea la nivel local etc.

Caseta. 1 Contextul înregistrării oficiale a organizației

„Asociația noastră anul trecut a marcat treizeci de ani de la fondare... Și prima noastră adunare a fost în anul 1989, luna februarie, apoi în urma acestei adunări noi ne-

am înregistrat așa cum ni s-a recomandat pe atunci la Ministerul Justiției [din țara gazdă]. Deci, toate comunitățile naționale... unele s-au format la sfârșitul anului 1988, altele în anul 1989 și noi eram printre acei care ne-am constituit în anul 1989.” (11A)

„Am decis, poate și din cauză că am avut și eu niște probleme aici: acomodarea, limba sau când a apărut necesitatea de a perfecta actele ca să pot trăi aici, când s-au născut copii iarăși perfectarea actelor, era o procedură dificilă. Pe urmă au început să apară diferite probleme cu moldovencele noastre care erau aici, noi eram fără drepturi – atunci când se întâmplă ceva în familie, ceva cu o persoană dată și tu nu poți să o ajuți cu nimic, asta și a fost intenția noastră de a crea o asociație, asociația noastră la moment nu se ocupă numai de problemele culturale ca promovarea tradițiilor, obiceiurilor, dar și de probleme sociale a moldovencelor stabilite în această țară.” (51A)

„Undeva peste vreo 20 de ani, eu pur și simplu ajutam cetățenii moldoveni care aveau nevoie. În 2010 a apărut așa posibilitate ca să înregistrăm organizația obștească aici în regiune... Momentul a fost că în Federația Rusă au început să se înregistreze organizații obștești a altor naționalități. Nu eu am fost inițiator ca să ne înregistrăm oficial, dar s-au apropiat concetățenii noștri care au zis că doresc să participe la evenimentele regionale, raionale, orașenești, dar pentru asta e nevoie ca să fim înregistrați oficial.” (10 1A)

„A fost mai mult inițiativa consulului onorific. El a spus hai să facem măcar ceva, dacă venea cineva din Moldova din domeniul cultural, politic etc. noi ne adunam... Nu suntem mulți ca să facem proiecte. Sărbătorim Mărțișorul, Ziua independenței...” (21A)

„Chiar vorbind cu consulul erau foarte mirați că nu există o asociație care să activeze aici pe teritoriu: Cum așa?! Atâta se face și sunt atât de mulți oameni doritori să se unească, să se organizeze și nicidecum nu se reușea. Cumva ei ne împingeau, poate aveau și ei control, undeva trebuiau să dea niște dări de seamă, câte asociații lucrează pe teritoriu...” (121A)

În general, intenția liderilor AD/GI de a consolida persoanele originare din RM se referă la motive personale și comunitare. În cadrul studiului s-au conturat următoarele motive personale: dorul de țară, curiozitatea privind cunoașterea altor cetățeni din RM care locuiesc în țara dată, necesitatea de socializare în limba maternă, dorința de a păstra și transmite copiilor valorile naționale, existența unor abilități, calificări, pasiuni (cântec, dans, meșteșugărit etc.). În cazul altor persoane, de obicei cele cu experiență migrațională prioritară au fost necesitățile migranților, solicitările acestora de suport și ulterior formarea GI/AD. Sunt și grupuri de inițiativă care s-au consolidat în jurul unor idei de a oferi suport cetățenilor RM aflați la muncă peste hotare sau a unor categorii de persoane vulnerabile din RM (copii, vârstnici, persoane cu dizabilități etc.). Evenimentele socio-politice din RM de asemenea, au o rezonanță în consolidarea diasporei peste hotare, dorința de a se implica în realizarea anumitor schimbări în RM i-a determinat pe unii lideri din diasporă să identifice mai mulți adepți și să promoveze aceste idei în rândul conaționalilor aflați peste hotare. Iar în acest context, ani de referință sunt anii electorali, evenimente care au contribuit la formarea unor relații personale, de colaborare, care ulterior s-au materializat în diferite inițiative, proiecte orientate către cetățenii RM.

„A fost o mare reticență pentru a înregistra un ONG, asta a venit din cauza persoanelor care au avut experiențe neplăcute lucrând în Moldova în ONG-uri. Eu aveam o experiență pozitivă de a lucra cu ONG-urile și donatorii din Republica Moldova, de aia eu aveam altă poziție.” (121A)

Barierile în înregistrarea oficială a organizației/ grupului de inițiativă se referă cu precădere la: **birocrație** (necesitatea prezentării unor acte, rapoarte de activitate), dar și **îngrijorări privind lipsa abilităților și competențelor pentru gestionarea organizației, antrenarea în alte activități** etc. În cadrul studiului calitativ, liderii GI/ AD au menționat și **lipsa de încredere în funcționalitatea societății civile, experiențele negative** ale unor membrii ai grupului de inițiativă, atât în RM, cât și în țara gazdă.

Formele diferite de organizare și înregistrare a organizațiilor societății civile în care se înscriu și GI/AD, cum este și firesc, diferă foarte mult de la o țară la alta și în funcție de activitățile pe care și le propune organizația să le desfășoare, respectiv acest lucru necesită o expertiză în domeniu. Astfel, unele grupuri de inițiativă se pot înregistra ușor la nivel local și desfășura diferite activități, dar fără a avea dreptul la un cont bancar și respectiv să primească resurse, în alte țări ONG-urile se înregistrează relativ ușor, cu prezentarea unui număr minim de acte, dar atunci când doresc să organizeze evenimente caritabile își iau statut de fundație sau urmează anumite proceduri pentru a putea colecta fonduri. În unele state procesul de înregistrare a asociațiilor din diasporă este mai complicat, dar ulterior se bucură de anumite drepturi și pot interveni, conlucra cu autoritățile în soluționarea problemelor cetățenilor RM.

„Procedura de înregistrare a asociațiilor în Republica Moldova și Republica Libaneză sunt totalmente diferite, aici procedura e mai complicată, dacă înregistrezi asociația aici îți conferă mai multe drepturi: mă pot adresa la armata națională, mă pot adresa la orice minister, mă pot adresa la Biroul migrațiune dacă se întâmplă ceva cu o moldoveancă; asta îmi dă un drept, fiind ca președinte a asociației îmi permite să mă adresez oficial și să o ajut într-un fel să-și soluționeze problemele.”
(lider AD, Republica Libaneză)

Câțiva lideri ai asociațiilor din diasporă au vociferat că înregistrarea asociației a necesitat timp și resurse financiare, chiar dacă organizația este non-profit, au fost cheltuieli pentru anumite taxe administrative, traduceri autorizate (statutul organizației a fost elaborat mai întâi în limba română, iar ulterior a fost tradus). Pentru unii din lideri aceste costuri au fost cu ușurință acoperite de membrii fondatori, alții însă au avut dificultăți în acest sens.

Diaspora RM este **eterogenă** și **deseori specifică ca profil pentru anumite țări de destinație**. Diaspora RM cu tradiție este reprezentată de GI/AD din fostele țări socialiste, iar membri sunt în mare parte specialiști care au fost delegați în aceste țări și/ sau femei din RM căsătorite cu băștinași din țările gazdă. Diasporă a RM preponderent feminină se atestă și în o bună parte din țările din Orientul Mijlociu (Turcia, Iran, Egipt, Emiratele Arabe Unite, Siria, Iordania, Irak, Cipru) sau din Caucaz (Armenia, Georgia, Azerbaidjan). În aceste țări erau GI, ca grupuri de interacțiune și suport reciproc, însă acestea practic nu interacționau cu autoritățile din RM. Iar în ultimii 2-3 ani, ca urmare a exemplelor altor comunități din diasporă, dar și îndrumați de reprezentanții diplomatici aceste GI au început să contacteze cu BRD, dar și alți lideri din diasporă. În țările UE diaspora este preponderent formată din persoane mai tinere, cu referire la cei care și-au făcut/și fac studiile în aceste țări sau preponderent cu persoane de vârstă medie în cazul celor care s-au consolidat din rândul persoanelor care au venit la muncă peste hotare.

Profilul diasporei este unul **dinamic și flexibil**, în contextul în care în unele țări cei care au experiență migrațională diferă ca profil de noile valuri de migranți în țara dată. Inițial predominant au plecat persoane instruite, calificate la studii și/ sau muncă calificată, iar ulterior au început să vină muncitori pentru activități necalificate (exemplu situația Marii Britanii, Țărilor de jos). În alte cazuri mai întâi cetățenii RM au plecat la munci necalificate ca ulterior ei și/ sau copiii acestora (născuți în RM sau în țara gazdă) să-și facă studiile în țara gazdă și să presteze munci calificate (cazul celor din Italia, Grecia, Spania). Acest proces a fost, însă, concomitent în Franța, Germania. O altă tendință este cea de desprindere a comunităților etnice din grupul unic al țărilor exsovietice, încercând să se pună accent

pe valorile tradiționale, specifice țărilor, dar în acest context, comunitățile cetățenilor originari din RM din țările gazdă au nevoie de suport informațional și de mentorat.

Caseta. 2 Diversitatea diasporei

„În Singapore sunt de unsprezece ani și când venisem nu prea vedeam moldoveni pe aici. Timp de patru ani eram tot singură, după care am început să fac recrutarea cetățenilor din Republica Moldova, din România, Bulgaria, Rusia, în general erau din Europa de Est. Îi aduceam aici la muncă și ei lucrau aici în domeniul servirii prin restaurante, domeniul hotelier în calitate de recepționiști și chelneri. Au început să vină persoane din Republica Moldova până s-au adunat în jur de zece persoane și așa a apărut un grup mic de moldoveni aici... Așa a început istoria noastră. Apoi mai târziu am găsit niște moldoveni care veneau aici să lucreze pe la universitate, în IT erau cu familii, căsătoriți.” (41A)

„Primul segment este al migrantului înalt calificat, care a activat în RM și a venit să facă studii peste hotare, sunt persoane angajate aici, apoi avem al doilea segment studenții (din 2016-2017 au început să vină tot mai multe valuri de studenți), ei se consideră migranți circulari, doar dacă apoi își iau un job și își schimbă statul, dar au apărut și lucrătorii sezonieri.” (121A)

„Din anul 2012 eu am intrat ca membră a clubului rușilor și am văzut cum e acolo. Clubul rușilor e parcă pentru toți, fosta Uniune Sovietică, acolo sunt din: Moldova, Ucraina, Kazahstan. Eu am văzut cum aceasta are loc acolo. O simplă întâlnire la un ceai, discuții, cineva ceva a povestit, cineva ceva a scris. Am găsit psiholog, o femeie care ne ajută pentru că multe femei din comunitatea noastră au probleme în familie. Apoi a început așa că diaspora belarusă s-a despărțit și noi diaspora moldovenilor ne-am divizat, cumva ambele în același timp... Noi avem sărbătorile noastre naționale, costumele noastre naționale, limba noastră. Cu limba la noi e complicat pentru că aici practic toți suntem vorbitori de rusă și nu putem organiza careva cursuri măcar pentru copiii noștri.” (111A)

Cetățenii originari din RM, în diferite contexte, mai ales dacă sunt puțini ca număr în țara, regiunea, orașul dat se alătură comunităților românești și/ sau comunităților rusești/ din fostul spațiu sovietic. Aceste comunități fiind în mare parte cu o istorie migrațională în țara gazdă, având mai mulți membri, dar și suport din partea țărilor de origine, reușesc să organizeze diferite evenimente atractive inclusiv și pentru cetățenii RM.

„Mai mult ne atașăm rușilor, fiindcă ei au o organizație foarte mare și au ajutor de peste tot, organizează diferite sărbători, în special de Paști organizează evenimentul frumos, au și biserică aici. Ne alăturăm lor, fiindcă ei au mai multe posibilități aici. Ambasada României dacă au câteva evenimente mergem și acolo. Unde se organizează evenimente culturale noi mergem neapărat... Foarte multe doamne de origine rusă de aici, soții lor lucrează sau au ceva companii, deci, soțiile stau acasă. Ele nu prea au ce face aici, nu au un job și din aceste considerente sunt foarte axate pe evenimentele culturale. Ele au foarte mult timp să organizeze totul foarte bine, aduc copiii și fac diferite concerte. Sunt foarte buni la organizarea evenimentelor.” (41A)

„Mulți ani mergeam la centrul cultural românesc pentru că fiica mea cea mai mare era prezentatoare acolo, participa, am adus cu mine mai multe moldovence

pentru că nu aveam atunci centrul nostru, și mergeam la români ca să nu uităm limba.” (SIA)

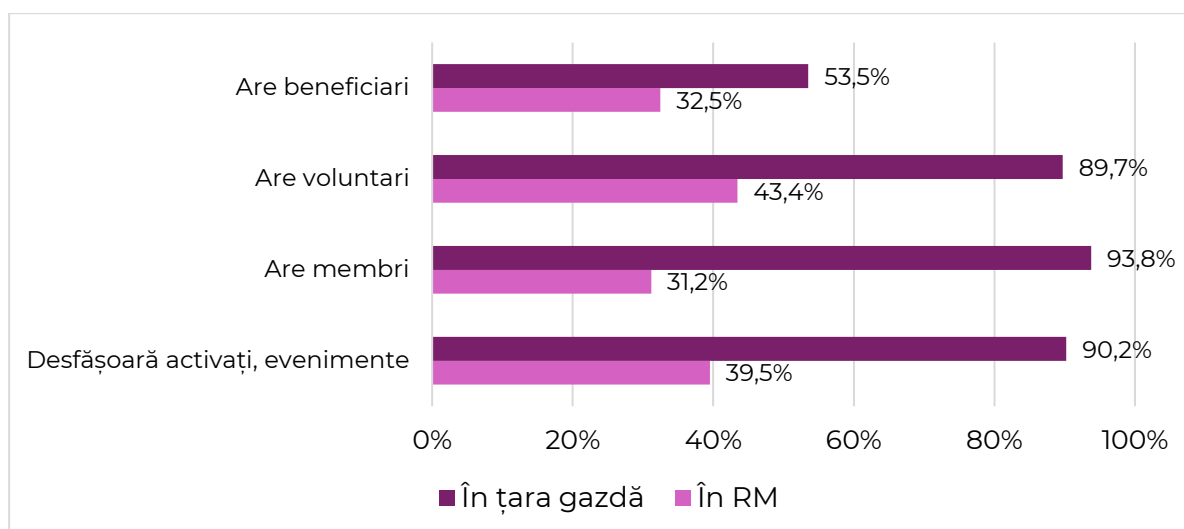
Pentru a avea o imagine complexă a situației privind AD/ GI am solicitat informații de la reprezentanții diplomatici ai RM privind AD/ GI ale cetățenilor RM în țările în care aceștia se află în misiune. Din datele oferite de reprezentanții diplomatici, cele mai multe AD/GI sunt în Federația Rusă (42 organizații) și Italia (40 de organizații). O pondere redusă a AD din Federația Rusă au dat curs invitației de participare la studiu, iar acest lucru se datorează și unor animozități anterioare între unii reprezentanți ai acestor asociații și BRD/ APC, dar și un interes redus din partea unor reprezentanți ai diasporei față de RM. În Canada și SUA reprezentanții diplomatici au prezentat o listă mult mai mare decât cei care au dat curs invitației de a participa la studiu. De asemenea, o situație atipică este în Israel, unde persoanele care muncesc (în construcție sau îngrijirea persoanelor/metapelet) într-o anumită localitate se întrunesc, practic zilnic, pentru a petrece timpul liber, pentru anumite probleme specifice în grupuri consolidate și stabilesc mai mult o relație de prietenie, de ajutor reciproc. Aceștia constituie grupuri informale, temporare, dat fiind condițiilor speciale de aflare și muncă în Israel.

Tabelul 1. Numărul asociațiilor din diasporă, grupuri de inițiativă pe țări

	Nr. AD/ GI participante în studiu cantitativ	În lista prezentată de reprezentanții diplomatici	Note
Italia	13	40	
Federația Rusă	6	42	
Franța	5		
SUA	5	17	
Spania	4	8	
Marea Britanie	3	6	
Germania	3	3	
Grecia	2	3	
Canada	3	17	
Israel	2	23	dintre care 21 grupuri de inițiativă
Irlanda	2		
România	2		
Regatul țărilor de Jos	2		
Belgia	2		
Alte țări	câte 1		20 țări (vezi Anexa)

În mare parte AD/ GI sunt orientate spre țara gazdă, astfel nouă din zece AD/ GI au menționat că au voluntari, membri și desfășoară activități, evenimente în țara gazdă, numărul acestora (beneficiarilor, voluntarilor, membrilor, evenimentelor) fiind cu mult mai mic în RM (Figura 2). Ponderea celor care au beneficiari, percepuți în mare parte ca fiind alții decât membrii AD/GI, în țara gazdă este de 53,5%, iar cei care au beneficiari în RM sunt 32,5%. Patru din zece respondenți au declarat că au voluntari în RM care îi ajută în desfășurarea evenimentelor acasă și/ sau să ajungă la beneficiarii din RM.

Figura 2. În RM și în țara gazdă, asociația/ grupul de inițiativă...

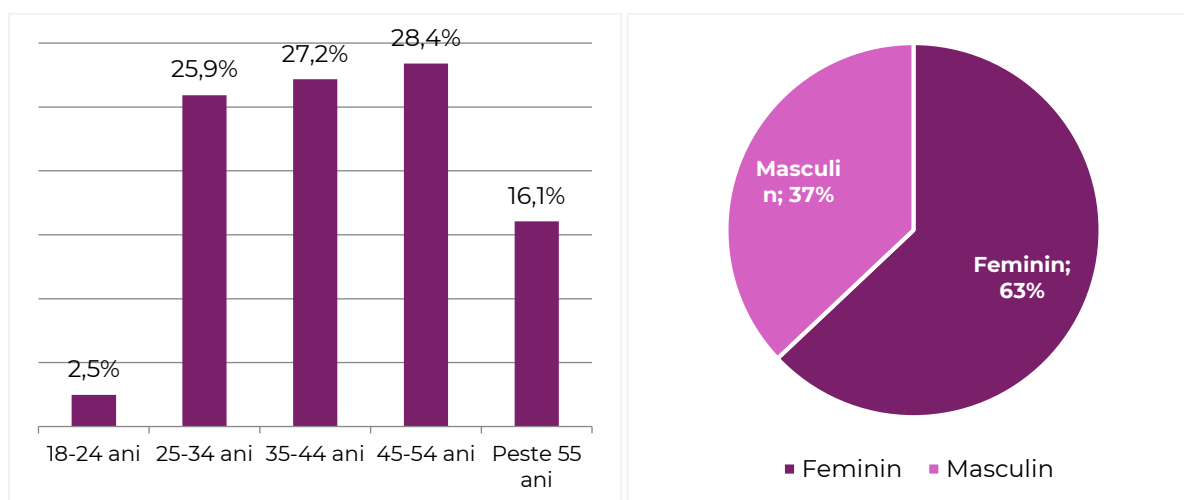

În cadrul interviurilor aprofundate, mai mulți lideri ai AD/ GI au vociferat că prin consolidarea diasporei din țara gazdă, prin evenimentele organizate au dorit să schimbe imaginea RM în țara gazdă și pe plan internațional. Totodată diaspora moldovenească vrea să fie percepută de către autoritățile din RM ca un partener de dezvoltare.

1.2 Profilul liderilor asociațiilor din diasporă

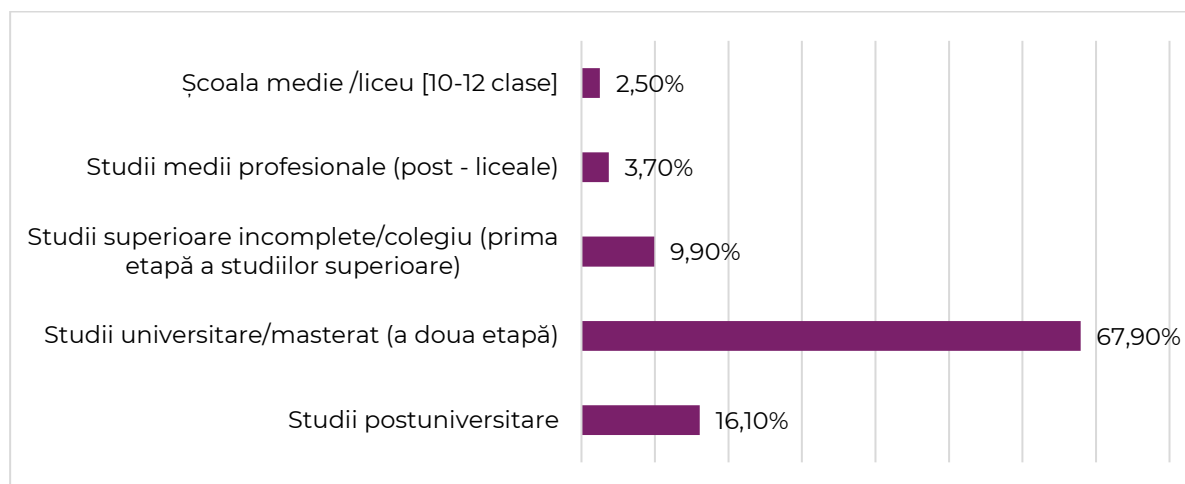
Femeile și persoanele din grupul de vârstă 25-54 ani sunt mai deschise spre consolidarea diasporei prin implicarea în AD/GI. Astfel, 63% din liderii AD/GI participante la studiu sunt femei, iar opt din zece lideri ai AD/GI sunt cu vârsta cuprinsă între 25-54 ani, fiind distribuiți relativ egal pe segmentele de vârstă din această categorie, cu o ușoară creștere odată cu înaintarea în vârstă: 25,9% - 25-34 ani, 27,2% - 35-44 ani și 28,4% - 45+ ani. Trebuie de menționat că aceasta este și vârsta preponderentă a contingentului migrant. Tinerii până la 25 ani și persoanele mai în vârstă sunt antrenate mai puțin în procesul de migrație și respectiv în inițiativele de conducere a unor AD/GI. În același timp, în cadrul studiului calitativ s-a constatat că tinerii, inclusiv studenții din țara gazdă, dar și persoanele mai în vârstă reprezintă o resursă umană importantă pentru activitățile AD/GI, în calitate de membri și/sau voluntari ale acestor organizații.

Figura 3. Vârsta și sexul liderilor

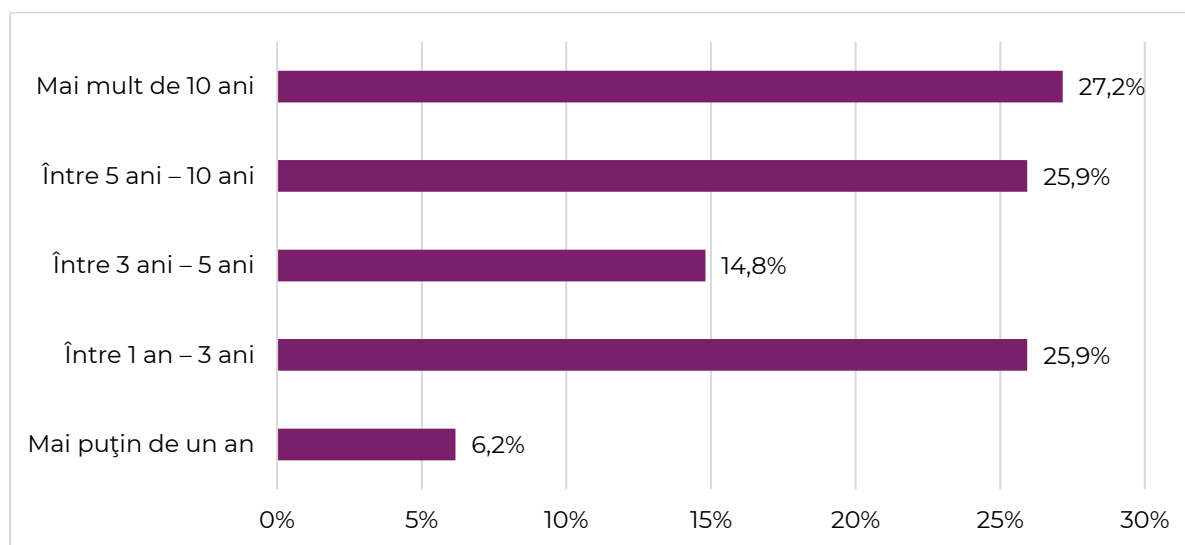
Marea majoritate (84%) a liderilor AD/GI au studii superioare complete, fie studii universitare/masterat (67,9%) sau studii postuniversitare (16,1%). Studiul calitativ a confirmat faptul că liderii AD/GI sunt în mare parte persoane instruite, o bună parte din ei sunt absolvenți a unei universități și/sau program de masterat/ doctorat și/sau în țara gazdă.

Figura 4. Nivelul de studii

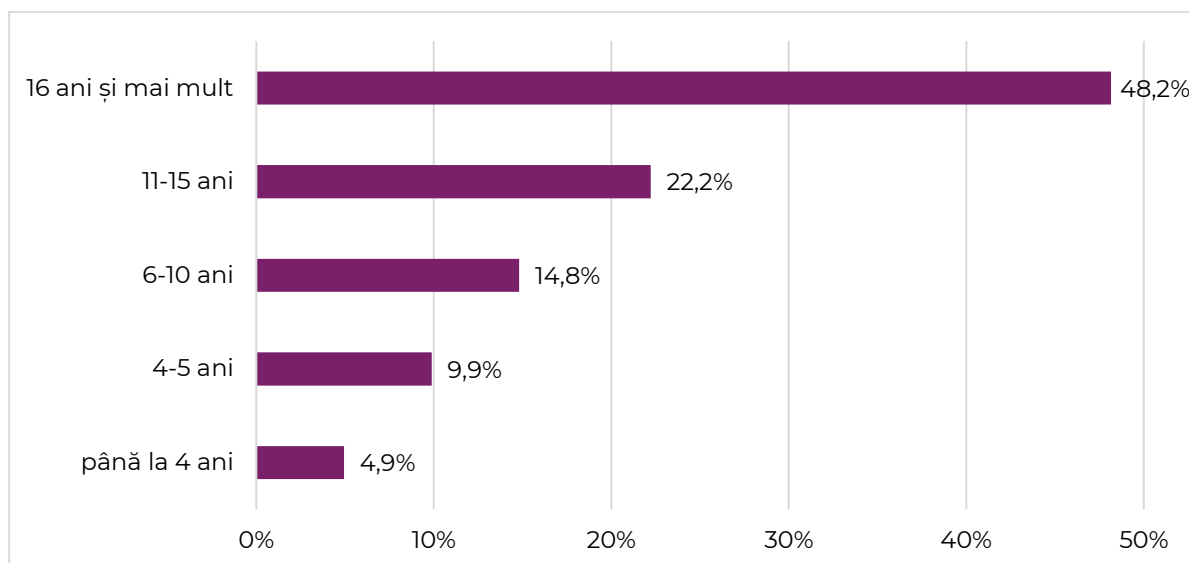
Mai mult de jumătate din liderii AD/GI (53,1%) au o experiență mai mare de 5 ani în cadrul AD/GI pe care o/îl conduc, iar 27,2% activează mai bine de 10 ani în cadrul organizației. În același timp aproximativ o treime din respondenți sunt în cadrul AD/GI mai puțin de 3 ani (6,2% mai puțin de 1 an și 25,9% între 1-3 ani). În majoritatea acestor cazuri AD/GI a fost nou creată/creat, iar în unele situații acest imbold a fost oferit de reprezentanții AD/GI sau liderii altor asociații din diasporă.

Figura 5. De cât timp activați în cadrul organizației/ sunteți în cadrul grupului de inițiativă?

Majoritatea liderilor AD/GI, șapte din zece respondenți, au experiență migrațională în țara gazdă mai mare de 10 ani, iar aproape jumătate (48,2%) din liderii AD/GI participanți la studiu au mai mult de 16 ani de când se află în țara gazdă. Studiul calitativ a confirmat faptul că marea majoritate a liderilor AD/GI au avut nevoie de o perioadă de adaptare în țara gazdă, în special persoanele care au muncit necalificat, ca ulterior să se contureze inițiativa consolidării cetățenilor RM pentru un anumit scop comun.

Figura 6. De câți ani sunteți în țara gazdă?

II. Domeniile de activitate și prioritățile Asociațiilor din diasporă

Cultură, inclusiv păstrarea și transmiterea tradițiilor și obiceiurilor este principalul deziderat al AD/GI, aproape jumătate din respondenți au menționat în primul rând acest domeniu, iar 65% din respondenți l-au ales ca fiind în principalele 3 domenii de activitate ale asociației. În același context, dar la o distanță semnificativă în top 3 domenii de activitate ale asociației se află Educația, inclusiv studierea limbii române (35%) în special pentru copii, dar și Protecția drepturilor migranților (35%) cu un aspect foarte variat de suport adaptat țării gazde, axat preponderent pe informare, urmat de Serviciile sociale (32,5%). Un sfert (25%) din liderii AD/GI au indicat Consolidarea legăturilor cu RM, inclusiv cu localitățile de baștină ca fiind un domeniu prioritar pentru organizația lor. Domenii în jurul cărora puțini concetățeni care au participat la studiu se consolidează sunt sportul, religia, acesta din urmă nu a fost selectat ca fiind prioritar de nici un respondent. În categoria altceva au fost menționate aspecte culturale specifice cum ar fi teatru, domenii cum ar fi practicarea gastronomiei tradiționale, promovarea turismului și vinificației. Un alt domeniu inclus în categoria altele se referă la domeniul electoral.

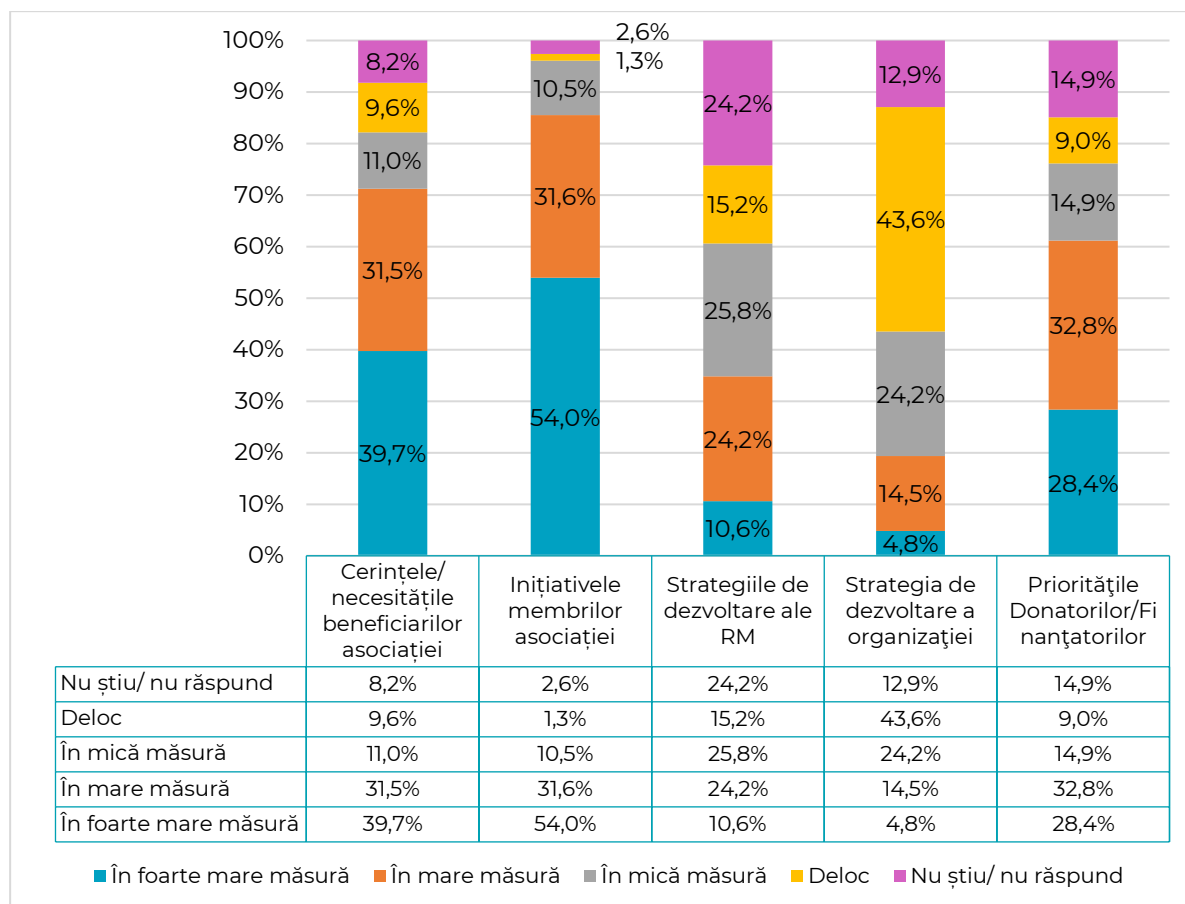
Tabelul 2. Care sunt principalele domenii de activitate ale asociației / grupului de inițiativă a/a/dvs.? (principalele 3 opțiuni)

	I rând	II rând	III rând	Total	
	nr.	nr.	nr.	nr	%
Cultură, inclusiv păstrarea și transmiterea tradițiilor și obiceiurilor	37	11	4	52	65,0
Protecția drepturilor migranților	13	7	8	28	35,0
Educație, inclusiv studierea limbii române	4	16	8	28	35,0
Servicii sociale	6	11	9	26	32,5
Consolidarea legăturilor cu RM, inclusiv cu localitățile de baștină	5	7	8	20	25,0
Filantropic (intermedierea acțiunilor caritabile)	4	4	7	15	18,8
Tineret	4	4	4	12	15,0
Sănătate	1	3	6	10	12,5
Dezvoltare comunitară, inclusiv proiecte de infrastructură	2	3	2	7	8,8
Economie, antreprenariat, uniuni patronale	3	0	4	7	8,8
Civic și Advocacy (politici publice)	0	3	3	6	7,5
Sport	2	0	0	2	2,5
Religie	1	0	0	1	1,3
Altceva				4	5,0

Inițiativele membrilor asociației (85,6%) și cerințele/ necesitățile beneficiarilor asociației (71,2%) determină în foarte mare măsură și în mare măsură activitățile/ proiectele AD/GI. Prioritățile de acțiune ale AD sunt orientate și într-o oarecare măsură de cele a donatorilor/ finanțatorilor, dar mai puțin influențate de strategiile de dezvoltare ale RM sau ale organizației. De remarcat că aproape un sfert din participanții la studiu (24,2%) nu știu dacă activitățile lor sunt în concordanță cu strategiile de dezvoltare ale RM. Iar patru din zece respondenți au menționat că activitățile/ proiectele AD/GI deloc nu se înscriu în strategia de dezvoltare a organizației. În acest context, studiul calitativ a confirmat că

marea majoritate a AD/GI nu au strategii de dezvoltare pe termen mediu sau lung. În mare parte sunt unele activități culturale pe care liderii le-au transformat în tradiții sau încearcă să le mențină an de an, iar alte activități sunt spontane în funcție de inițiativele membrilor AD/GI, necesitățile beneficiarilor și resursele umane și financiare disponibile.

Figura 7. În ce măsură activitățile/ proiectele asociației dvs./ grupului de inițiativă sunt determinate de...

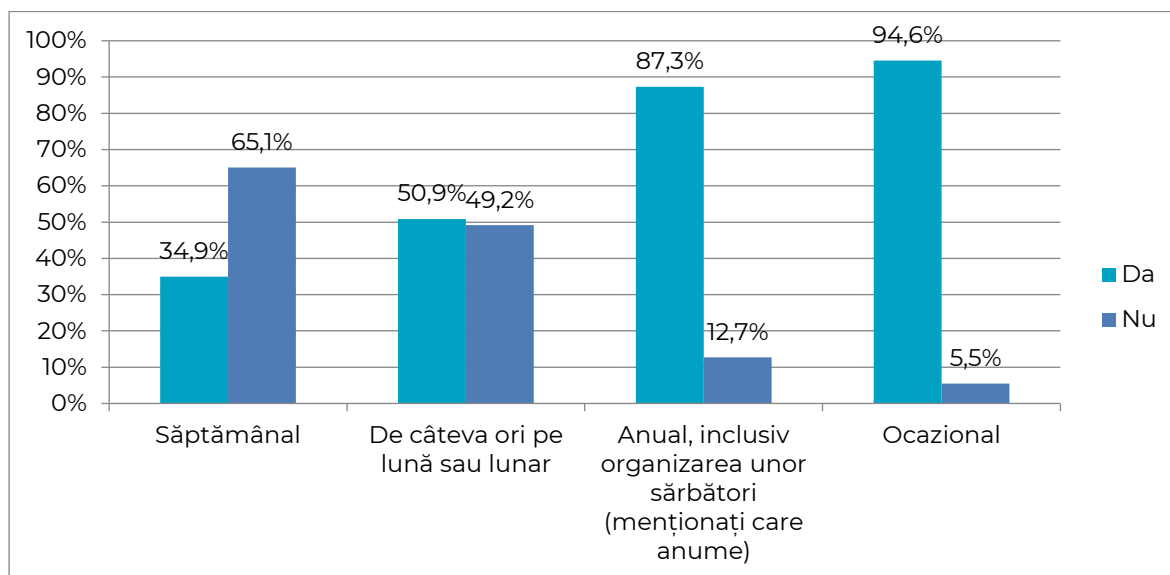
Întrunirile cu membrii organizației/ grupului de inițiativă (69,5%) și organizarea evenimentelor pentru consolidarea comunității de moldoveni din țara gazdă (65,8%) și a celor pentru promovarea tradițiilor și obiceiurilor naționale (65%) sunt des și foarte des desfășurate. De asemenea, mai mult de jumătate din AD/GI (50,6%) au menționat că des și foarte des mediatizează informații despre problemele-cheie în domeniul de activitate al asociației/ grupului de inițiativă. Un interes redus AD/GI îl au față de activitățile în care deloc nu se implică cum ar fi: campanii de colectare a fondurilor (36,7%), elaborarea studiilor, strategiilor, participarea la consultări publice ale actelor normative (31,7%). De menționat că în jur de o cincime (21,5%) din AD/GI participante la studiu nu participă deloc la evenimente, programe desfășurate de Biroul relații cu diaspora, iar în acest sens sunt necesare acțiuni din partea BRD pentru stimularea implicării acestor asociații în activitățile destinate diasporei.

Tabelul 3. Cât de des asociația/ grupul de inițiativă pe care o/îl reprezentați participă, desfășoară următoarele activități?

	Foarte des	Des	Rar	Deloc	Nu știu/ nu răspund
Întruniri cu membrii organizației/ grupului de inițiativă	20,7%	48,8%	24,4%	2,4%	3,7%
Participă la întâlniri, conferințe, dezbateri	6,3%	36,3%	43,8%	8,8%	5,0%
Organizează evenimente pentru promovarea tradițiilor și obiceiurilor naționale	21,3%	43,8%	22,5%	10,0%	2,5%
Elaborează studii, strategii, participă la consultări publice ale actelor normative	3,8%	16,5%	40,5%	31,7%	7,6%
Mediatizează informații despre problemele-cheie în domeniul de activitate al asociației/ grupului de inițiativă	19,0%	31,7%	27,9%	12,7%	8,9%
Desfășoară campanii de sensibilizare a populației	9,1%	35,1%	26,0%	19,5%	10,4%
Realizează campanii de colectare a fondurilor	2,5%	10,1%	41,8%	36,7%	8,9%
Organizează evenimente pentru consolidarea comunității de moldoveni din țara gazdă	13,9%	51,9%	24,1%	5,1%	5,1%
Desfășoară activități, evenimente pentru păstrarea legăturii cu localitatea de origine	11,5%	34,6%	30,8%	14,1%	9,0%
Participă la evenimente, programe desfășurate de Biroul relații cu diaspora	3,8%	20,3%	46,8%	21,5%	7,6%

Marea majoritate a AD/GI desfășoară activități, evenimente ocazional (97,6%), anual (87,3%) cu referire la anumite sărbători religioase, laice din RM (Crăciunul, Mărțișorul, Ziua Limbii române etc.) sau a celor din țara gazdă (Festivalul Etniilor sau alte festivaluri specifice; târguri tradiționale; concursuri anuale de dans, muzică etc.). Cu privire la evenimentele săptămânale, în mare parte acestea sunt orientate spre copiii din comunitatea moldovenilor, acestea includ lecții de limbă română, dans popular, ansambluri folclorice etc.

Figura 8. Organizația dvs. are activități, evenimente pe care le desfășoară...?

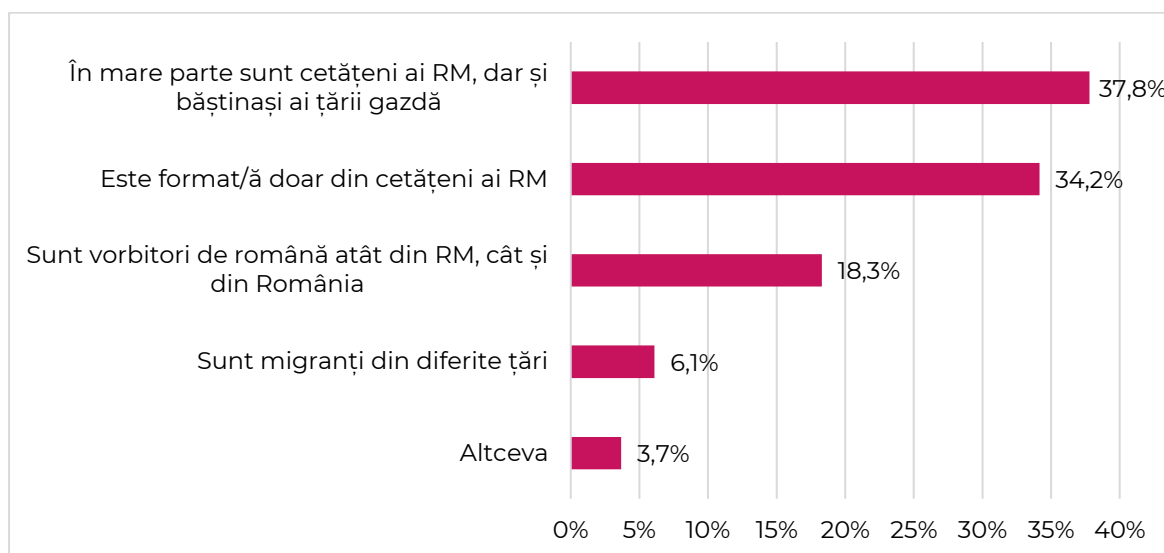

În opinia mai multor lideri ai AD, majoritatea cetățenilor RM aflați peste hotare, au un atașament sporit față de țara de origine, unde au copilărit, au trăit cele mai intense emoții, mulți migranți încă au părinții, sau/și alți membrii apropiați, prieteni în RM. Se manifestă necesitatea unor evenimente socio-culturale în contextul în care „Diaspora noastră este de două ori tânără. Prima dată este tânără pentru că vârsta oamenilor din diasporă nu este avansată, majoritatea sunt de 25-45 ani, iar a doua oară este tânără pentru că a plecat recent din RM. Este foarte puternic sentimentul că vreau să-mi cânte muzică populară, să dansez o horă, să ciocnesc un pahar de vin...”

III. Membrii Asociațiilor din diasporă și beneficiarii

Patru din zece GI/AD au menționat că membrii organizației lor *în mare parte sunt cetățeni ai RM, dar și băștinași ai țării gazde*, luând în considerare familiile mixte, dar și persoanele băștinașe din anturajul liderilor AD/GI care se solidarizează cu ideile, activitățile GI/AD. Totuși mai mult de o treime (34,2%) din AD/GI participante la studiu sunt formate *doar din cetățeni ai RM*, iar în cazul aproximativ a o cincime (18,3%) sunt membri vorbitori ai limbii române atât din RM, cât și din România. În mare parte aceste din urmă AD/GI sunt orientate spre activități culturale, promovarea și păstrarea tradițiilor. O pondere mai redusă din AD/GI (6,1%) sunt formate din migranți din diferite țări, iar uneori acestea sunt consolidate în jurul țărilor din spațiul exsovietic.

Figura 9. Care din următoarele afirmații credeți că se potrivește cel mai bine pentru asociația/grupul de inițiativă pe care îl reprezentați?

În cadrul studiului calitativ intervievații au specificat faptul că numărul membrilor AD/GI, inclusiv a celor activi, este foarte greu de estimat. În mare parte există un nucleu de 3-5 persoane în fiecare AD/GI care permanent motivează membrii și impulsionează activitățile, evenimentele – „*sufletul asociației*”, ei sunt și cei care păstrează memoria instituțională a organizației. Dar aceasta nu exclude faptul că sunt și alți membrii activi ai asociației specializați pe anumite domenii, cu afinitate spre anumite activități prin care își exprimă, materializează anumite pasiuni (culturale, meșteșugărit, gastronomie). Aceste persoane se implică cu dăruire dacă li se creează contextul și li se solicită acest lucru, în condițiile în care o bună parte din ei muncesc ca să asigure necesitățile familiei și pot dedica doar un timp limitat acestor activități.

În opinia unor lideri ai AD/GI este dificil să organizeze comunitățile de moldoveni. O mare parte din cetățenii noștri aflați la muncă peste hotare sunt rezervați în implicarea în activități de voluntariat. Pe de o parte mulți din ei sunt copleșiți de grijile cotidiene, muncă, iar pe de altă parte persistă o neîncredere, în unele situații întemeiată, că cineva va profita de ei – „*cred că toți îi amăgesc și toți îi fură*”. În experiența multor persoane originare din RM lipsește experiența voluntariatului dar și a conștientizării acestui aspect: „*dar de unde te-ai luat tu așa de bună, înseamnă că tu ai un venit din asociația noastră*”; „*de ce trebuie să mă implic eu, când pot petrece timpul cu familia*”. Mai există și o altă latură când membrii AD/GI organizează diferite evenimente și unii conaționali de ai noștri nu apreciază acest efort, iar uneori au comportamente inadecvate și, în acel moment, demotivează organizatorii.

În același timp unii cetățeni ai RM stabiliți peste hotarele țării, în special tineri au relatat că îndeplinesc munci istovitoare și în unele cazuri muncesc suplimentar, inclusiv în zilele de odihnă și le este dificil să-și găsească timp pentru alte activități sau pur și simplu vor să-l petreacă mai mult cu familia și/sau relaxându-se pentru a se pregăti de o nouă săptămână de muncă. O altă barieră de implicare în GI/AD se referă la distanța fizică, membrii sau voluntarii se află în alte regiuni, orașe, iar deplasarea le-ar lua timp și implică anumite costuri. Alții au menționat franc că nu sunt interesați de relaționarea cu alți moldoveni pentru că au grupul lor de prieteni, inclusiv din Moldova cu care petrec timpul. În același timp există o deschidere a majorității cetățenilor spre evenimente culturale, în special concerte și organizarea sărbătorilor, cu referire în special la sărbătorile de iarnă.

Implicarea tinerilor ai căror părinți sunt originari din RM, dar și celor aflați la studii în țara gazdă este o practică care aduce plus valoare activităților AD/GI atât ca idei pentru diferite activități, timp alocat, cât și schimb reciproc de practici și experiențe. În acest context unii reprezentanți ai AD/ GI au evidențiat faptul că încearcă să-i atragă pe tinerii din RM care vin la studii în țara gazdă.

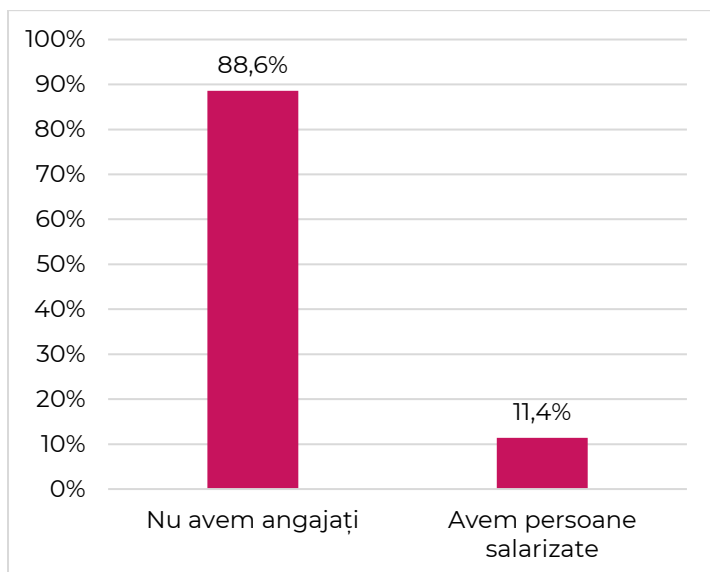
„Atunci când prin diverse proiecte veneau studenții, telefonam la toate universitățile și întrebam dacă au studenți din Republica Moldova care să vină la noi și atunci le trimiteam informațiile necesare ca să poată veni. Pentru noi a fost foarte interesant să facem cunoștință cu ei, fiindcă ei reprezintă tinerii din Republica Moldova. Dar acum ultimii doi ani nu mai întâlnesc studenți.” (IIA)

În mai multe contexte liderii AD/GI au evidențiat necesitatea unor comunități puternice în țara gazdă, care să reunească specialiști în diferite domenii și în același timp să încurajeze alți originari din RM să-și sporească competențele, abilitățile, astfel ca să crească din punct de vedere personal, profesional, iar acest lucru fără echivoc aduce plus valoare comunității.

„Atunci când avem nevoie de un ajutor imediat începem să ne căutăm unii pe alții. Fiindcă avem și medici, arhitecți, profesori, traducători, ghizi, sunt mai multe specialități. Mereu mă gândeam personal, că este foarte important să ne dezvoltăm noi înșine.” (IIA)

Nouă din zece AD/GI nu au angajați. Marea majoritate a membrilor asociațiilor activează ca voluntari în cadrul organizației, iar o bună parte din ei contribuie financiar pentru anumite necesități legate de arendarea unor încăperi pentru activități, materiale necesare etc. În cazul unor organizații implicarea este parțială, temporară în funcție de proiectul desfășurat (servicii de consiliere juridică, socială) sau per activitate serviciu oferit (lecții, instruirii, ateliere).

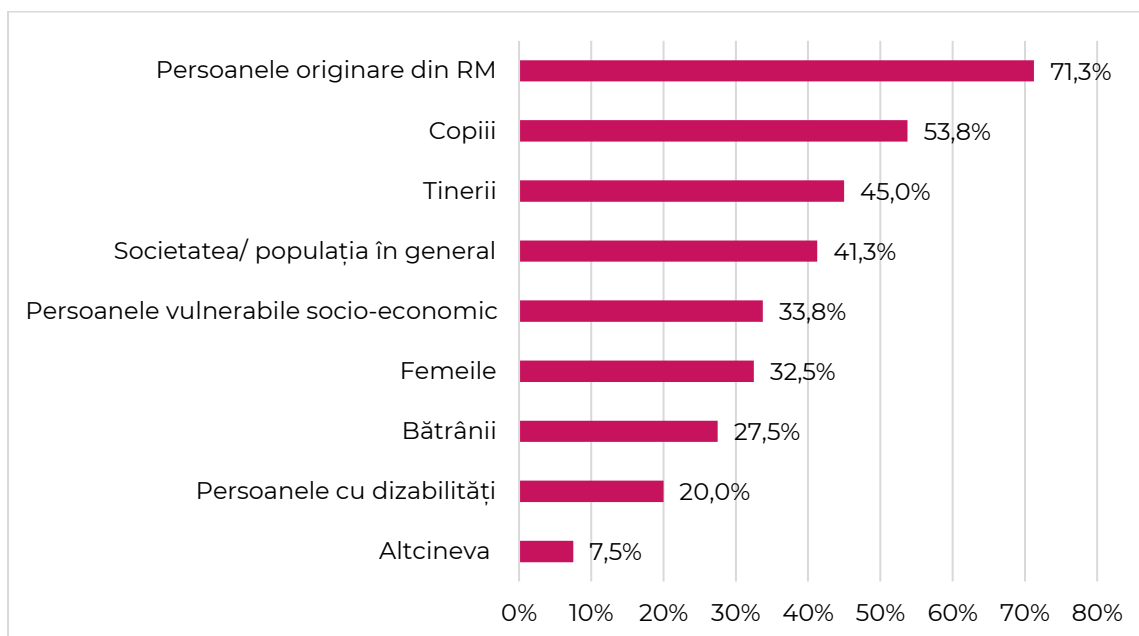
Figura 10. Care este numărul persoanelor angajate/ salarizate la moment în organizația Dvs.?

AD care au angajați, de obicei au 1-3 persoane, dar sunt și câteva excepții cu mai multe persoane angajate. În mare parte în aceste cazuri sunt angajate mai multe persoane pe o perioadă determinată, atunci când sunt implementate anumite proiecte, se desfășoară anumite acțiuni. Incapacitatea financiară a AD de a asigura ulterior remunerarea personalului implicat, afectează continuitatea și durabilitatea acțiunilor, serviciilor prestate.

Persoanele originare din RM reprezintă principalul grup țintă/ beneficiari (71,3%) ai AD/GI. Mai mult de jumătate (53,8%) din AD/GI se orientează și spre *copiii* cetățenilor RM aflați peste hotare pentru ca aceștia să-și cunoască originile, dar și spre *tineri* (45%). În jur de o treime (33,8%) din GI/AD au menționat că activitățile lor sunt orientate și spre *persoanele vulnerabile socio-economic*. Alte grupuri țintă menționate de o pondere semnificativă de respondenți se referă la: *femei* (32,5%), *bătrâni* (27,5%), *persoane cu dizabilități* (20%).

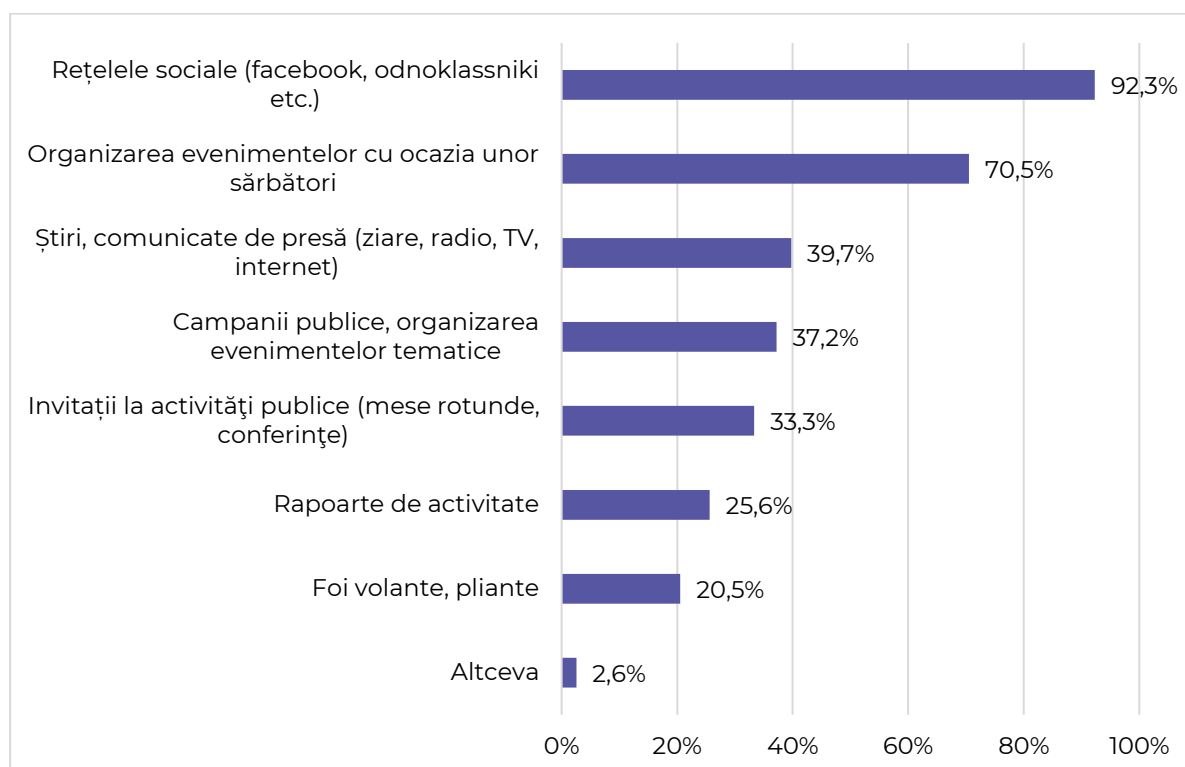
Figura 11. Care sunt grupurile țintă/ beneficiarii dvs.? (răspuns multiplu)

IV. Modalitățile de informare și comunicare

Accesul la internet și rețelele sociale a amplificat interacțiunea cetățenilor RM aflați într-o anumită țară gazdă, fiind în regiuni, orașe diferite. Resursele on-line au facilitat și intensificat comunicarea cu persoanele din RM, dar și cu cetățenii aflați în alte țări de destinație, inclusiv lideri ai asociațiilor din diasporă din diferite țări. Astfel, nouă din zece respondenți au menționat că utilizează rețelele sociale pentru informarea populației privind activitatea AD/GI. O altă modalitate de informare și comunicare cu ceilalți sunt evenimentele organizate cu ocazia diferitor sărbători, 70,5% din AD/GI desfășoară asemenea activități. În cadrul studiului calitativ s-a specificat că aceste evenimente reprezintă oportunități de interacțiune, de consolidare a comunităților din diasporă. Drept consecință a acestor evenimente apar noi idei, se discută conceptele unor noi activități. Patru din zece AD/GI își promovează activitatea prin intermediul mass-media și prin organizarea campaniilor publice, a evenimentelor specifice. Doar un sfert din AD/GI prezintă rapoarte de activitate. O cincime din participanții la studiu au menționat că AD/GI utilizează și flyere, pliante pentru informarea populației. În cadrul studiului calitativ unii lideri ai asociațiilor din diasporă au remarcat că în era tehnologiilor informaționale distribuirea pliantelor reprezintă o irosire de resurse, pe de altă parte alți lideri au menționat că pliantele, broșurile sunt modalități eficiente de a se face cunoscuți în țara gazdă, în comunitatea în care sunt, atât printre migranți, cât și în rândul băștinașilor.

Figura 12. Prin ce mijloace informați populația despre activitatea dumneavoastră? (răspuns multiplu)

V. Realizări și provocări în activitatea Asociațiilor din diasporă

5.1. Realizări

Realizările cele mai importante ale AD/GI se referă la **consolidarea unor grupuri de oameni activi**, entuziaști care reușesc să organizeze activități pentru păstrarea și perpetuarea tradițiilor în RM, campanii caritabile, acțiuni de suport reciproc în țara gazdă etc.

Recunoașterea diasporei ca un partener de încredere al autorităților în țările gazdă. Astfel, reprezentanții asociațiilor din diasporă sunt implicați în calitate de consultanți, de membri în comisiile, forumurile regionale și locale etc. Printre acestea pot fi enumerate:

- Consultanță la nivel de Uniunea Europeană direct pentru Comisia *EU Diaspora Facility Instrument*;
- Primirea unor distincții din partea autorităților din țara gazdă (de exemplu: Victoria Dunford¹ decorată cu „British Empire Medal”, Ala Mîndîcanu² cu Medalia de Argint a Guvernatorului Quebecului);
- Președinte al Consiliului de Emigranți;

„Statutul acesta de președinte al Consiliului de Emigranți se alege, nu se nominalizează. M-au ales prima dată președinte, pe urmă m-au reales a doua oară. Facem parte din Consiliul orașenesc al orașului unde sunt eu. Este o comisie a administrației de aici din oraș, suntem foarte ajutați și susținuți.” (IIIA)

Promovarea RM în țara gazdă. Mai mulți lideri din diasporă au menționat că în țara în care locuiesc fie persoanele sunt puțin informate despre Moldova, fie imaginea pe care o au băștinașii din țările gazdă se referă la: *cea mai săracă țară din Europa; regiunea transnistreană, conflictul din stânga Nistrului; migrația populației; sate pustii, bătrâni singuratici, copii rămași fără îngrijire părintească* etc. Liderii din diasporă și-au dorit/își doresc să arate o altă față a RM, prin oameni, cultură, colaborări reciproce.

„Ați auzit probabil despre strada Moldovei la Vilnius pe care am inaugurat-o pe întâi Octombrie. Aceasta tot a fost o idee foarte interesantă... Prima inițiativă a fost în anul 2012 când noi am dorit să fie așa o stradă. La început nu era încă strada, dar era numai proiectul orașului și au scris strada Moldovenilor, deoarece cartierul este unul al națiunilor. Și noi am insistat să fie strada Moldovei, dorim să marcăm faptul că Moldova a fost prima țară care a recunoscut independența Lituaniei.” (lider AD, Lituania)

Păstrarea și transmiterea culturii și tradițiilor strămoșești. Aceasta reprezintă un element proeminent în consolidarea diasporei. Studiul a constatat în mare parte câțiva factori motivaționali pentru GI/AD: pe de o parte atașamentul/ dorul de casă și dorința de a transmite și copiilor/ nepoților obiceiurile și tradițiile strămoșești, iar pe de altă parte exemplul altor migranți din țările gazdă.

¹ Fondatoare MAD-Aid

² președinta Comunității Moldovenilor din Quebec

Identificarea unor aspecte istorice, repere comune dintre țara gazdă și RM. În unele țări care au programe guvernamentale privind minoritățile etnice sunt încurajate inițiativele de identificare a tangențelor culturale, istorice cu țara de origine a grupurilor etnice. Iar în acest context pe domeniile de interes apropiate membrilor GI/AD sunt desfășurate diferite inițiative, activități.

„Mereu aceste proiecte pe care noi le scriem sunt cu idea de a găsi momentele comune în istoria noastră și în primul rând lituanienilor să le arătăm că uitați-vă noi am mers paralel și chiar prin căsătorie în istorie avem domnitori comuni și nu suntem chiar așa de departe. Acest lucru este foarte interesant și pentru noi și pentru lituanieni. Chiar și la Crucea Moldovenilor de piatră albă de Cosăuți... Ion Lozan este autorul, așa a fost idea noastră să o aducem de la Cosăuți, fiindcă lituanienii pun doar cruci de lemn și doar a noastră este de piatră și a comunității armenilor. Toate celelalte sunt de lemn. Aceasta a fost idea noastră în anul 2011 pentru prosperitatea Moldovei și ca o mulțumire Lituaniei care ne-a găzduit.” (lider AD, Lituania)

AD/ GI în mare parte își doresc să facă ceva și pentru oamenii din RM, pentru țara de baștină. Din discuțiile cu liderii GI/AD, dar și cetățeni ai RM simpli care fiind preocupați, sensibilizați de situația conaționalilor, în special a unor categorii vulnerabile (persoane cu dizabilități, copii, vârstnici etc.) au organizat diferite acțiuni caritabile, donații și se mobilizează în continuare pentru a-i ajuta. Alți lideri AD se axează pe oferirea suportului informațional și a oportunităților pentru facilitarea studiilor tinerilor din RM în țara gazdă, realizarea unor stagii de practică, suport pentru participarea la concursuri etc.

Ajutor umanitar, donații

„Noi știm, vedem diferența dintre oportunitățile care le au persoanele cu dezabilități, grija statului față de acestea în țările în care muncim și în RM, cum sunt tratați bătrânii în Italia și cât de greu o duc ai noștri, dar copiii... Orice caz ne sensibilizează, ajutăm cum putem, mai ales că mulți conaționali au trecut și ei prin diferite dificultăți fiind în RM.” (lider AD, Italia)

Oportunități de studii și suport pentru tinerii din RM

„Nu a fost nevoie de finanțare, deoarece eu sunt până în momentul de față membru de onoare a Academiei și mai am un coleg care a absolvit același Institut Agricol cu 10 ani înaintea mea și are statut, titlu științific. În fiecare an 51 de studenți pot să învețe din bugetul Rusiei... Cu părere de rău anul trecut au venit doar 30 de studenți din numărul total de 51. 400 de studenți deja au absolvit instituția. Nu este promovată destul de mult această oportunitate pentru studenți. Eu nu doar o dată am propus Moldovei și Academiei, ca să fiu reprezentant ca să promovăm programele, instituțiile de învățământ, deoarece este dorință și la Universitatea Tehnică din regiune - dorința de a avea studenți moldoveni.” (lider AD, Federația Rusă)

„Unul din evenimente pe care îl organizăm anual este Seminarul pentru studenții care vin pentru prima dată la studii în Franța. Anul acesta am organizat a X-a ediție... Evenimentul s-a desfășurat on-line.” (lider AD, Federația Rusă)

Unele **AD/GI recunosc că au preluat unele experiențe pozitive din țara gazdă** și le-au adaptat la comunitatea cetățenilor RM. Câteva exemple în acest sens sunt: festivalul etniilor sărbătorit în diferite țări, târguri cu produse tradiționale, dictare în limba maternă etc.

„Spre exemplu, dictarea națională la limba română, am preluat-o”. Ne străduim în fiecare an să o scriem la Casa Comunităților Naționale. Este scris anonim, textul la început a fost foarte simplu, apoi câte puțin l-am complicat. După ce fiecare îl scrie discutăm de ce se scrie într-un anumit mod unele cuvinte, că mulți dintre noi care au studiat la școală cu alfabetul chirilic tot scriau în română, dar cu alfabetul chirilic. Dar acum să vedeți că toți acei care ziceau că nu știu a scrie în română, acum toți scriu și s-au învățat, acum sunt foarte demni fiindcă cunosc cum să scrie corect în limba română.” (lider AD, Lituania)

AD/GI reprezintă **o resursă importantă de informare** pentru comunitățile de moldoveni privind diferite cerințe, proceduri legale din țara gazdă, dar și asistență în găsirea unui loc de muncă sau de trai, dar și alte aspecte diverse. De exemplu, în contextul alegerilor sau a situației pandemice postările, inclusiv mesajele oficiale, ajungeau la un număr mai mare de oameni. De asemenea, grupurile on-line sunt percepute ca fiind utile deoarece nu toți urmăresc paginile oficiale ale guvernului și/sau ambasade. Inclusiv unii reprezentanți ai grupului de inițiativă traduc în română informația de interes pentru cetățenii RM publicată de oficialitățile din țara gazdă, astfel ca aceasta să fie accesibilă celor care au cunoștințe limitate sau nu cunosc limba țării gazde.

5.2. Provocări

Principalele 3 probleme cu care se confruntă AD/GI, identificate în cadrul studiului cantitativ, se referă la:

- Provocările financiare pentru desfășurarea activităților din cadrul proiectelor, fiecare al doilea lider a menționat acest aspect;
- Lipsa sediului, practic fiecare a treia AD/GI o consideră ca barieră principală în activitate;
- Comunicarea și cooperarea redusă cu autoritățile din RM – în jur de o cincime au menționat acest lucru.

Și în cadrul componentei calitative a studiului, mai mulți lideri ai AD/GI au menționat ca provocare lipsa sediului. Alți respondenți, în special tinerii din țările UE, au menționat că în țările în care se află există mai multe opțiuni cost-eficiente pentru organizarea întrunirilor periodice, ocazionale, decât închirierea, procurarea unui spațiu permanent.

„În ziua de azi nu trebuie să fie, mai ales noi avem atât de multe co-working spaces, și tu poți să ai cu ei o înțelegere și atunci când vii plătești pentru ce îți trebuie și nu trebuie să ai un oficiu.” (I21A)

Alte provocări de bază se referă la: indiferența, pasivitatea și lipsa unității între cetățenii RM; comunitatea dispersată teritorial; suprasolicitarea, orarul de muncă al migranților originari din RM; lipsa materialelor cu simbolistica țării pentru asigurarea vizibilității. Trebuie de menționat că posibilitățile și oportunitățile AD/GI în identificarea, achiziționarea obiectelor tradiționale (veselă din lut, obiecte din lemn), hainelor naționale și simbolurilor țării (drapel, stemă) sunt diferite. Unii încearcă să improvizeze folosind ce au la îndemână, alții apelează la prieteni, rude din RM să-i ajute în acest sens, dar, în opinia acestora un minim necesar ar trebui să fie oferit de autoritățile din RM, în special atunci când AD/GI reprezintă țara noastră la diferite festivaluri, concursuri.

„Poate aceasta nu este permis, dar steagurile le fac eu singură (arată un steag confecționat). Eu am un singur costum național, atunci când a trebuit să participăm la

concert (reprezentanții mai multor etnii), eu i-am scris mamei și ea mi-a cumpărat și mi-a transmis un colet.” (6IA)

Un impediment semnificativ, în opinia liderilor AD/GI, este lipsa reprezentanțelor diplomatice ale RM în țările în care se află aceștia. În câteva interviuri aprofundate s-a menționat că în țara, regiunea în care se află ar fi bine să existe cel puțin un consul onorific, mai ales că în unele situații sunt deja persoane care oferă suport cetățenilor RM în soluționarea anumitor probleme.

„Noi recent am avut o sesiune cu guvernul, Libanul, Iordania și Siria, unde ne-am expus toate problemele și doleanțele, noi dorim o reprezentanță diplomatică aici, eu consider că dacă vom avea o reprezentanță diplomatică, problemele noastre să zicem că 70% vor fi rezolvate, pentru că e foarte complicat.” (5IA)

„Ar fi fost foarte bine ca la noi măcar consulat să fie deschis, ar fi fost ideal, poate un consul onorific, sau consulat, dar nu avem. Eu am o persoană care propunea spațiul său pentru diferite activități, el era de acord să fie un consul onorific... dar eu nici nu știu de la ce să încep. Care sunt primii pași pe care trebuie să îi fac ca la început măcar un consul onorific să avem aici. Iar în ideal un consulat, dar nu știu dacă aceasta este real sau nu.” ((lider GI, Iordania))

Liderii AD/GI au remarcat că sunt mai multe situații în care cetățenii RM din țara gazdă, aflați în dificultate apelează la ei pentru suport, sau cineva din comunitate îi sesizează privind dificultățile cu care se confruntă conaționalii. În aceste situații, se încearcă colectare de fonduri, de la membrii AD/GI, dar sunt unele cazuri care necesită intervenție rapidă.

„Dacă o moldoveancă este bătută, spre exemplu eu anul trecut am văzut o moldoveancă în stradă care a fugit de la soț, unde să se ducă ea, sau cu cine să vorbesc eu, la ce instituție din Republica Moldova să apelez eu ca să o pot ajuta?!... Noi avem așa probleme și aș vrea să iau telefonul să apelez și să spun: „Ce să fac cu ea, mă ajutați?!” Ceea ce organizăm, activitățile culturale, este foarte bine, ne dezvoltăm și nu ne uităm rădăcinile, însă noi avem și suferințe răstăcite care au nevoie de ajutor.” (5IA)

Pandemia COVID-19 a periclitat în mare parte activitățile AD/GI, iar realizarea acestora în mediul virtual este practic imposibilă. Unele AD au încercat organizarea unor întâlniri on-line, concursuri de desen, poezie pentru copii etc. Dar în opinia majorității celor intervievați, farmecul întrunirilor este în interacțiunea umană, în comunicarea în limba maternă, în emoțiile și amintirile răscolite de o poezie, în cântecul ascultat - care sunt dificil de transmis virtual. La toate aceste aspecte se cumulează și schimbarea priorităților, în sensul preocupării pentru sănătatea fizică, psiho-emoțională și confortul familiei.

„Anul acesta cu pandemia bineînțeles e greu, avem interdicții dure... Online am făcut doar concursul desenelor pentru copii și eu mai adun informație cine și de ce are nevoie. Multe fete au născut și ele au nevoie să facă înregistrarea certificatelor de naștere, poate consulul îl vom putea invita la noi, eu alcătuiesc lista... Online e complicat deoarece la noi copiii online învață din primăvară până acum. Noi școală nu avem din primăvară, din martie. Când copiii sunt online și sunt mai mulți copii în familie fiecare are ore și mamei îi este complicat treburile sale... Până în acest an am participat la târguri, concerte. Adică încet, nu așa cum mulți alții, dar câte un pic.” (6IA)

În cadrul interviurilor aprofundate liderii AD/GI au accentuat că una din principalele provocări este **resursa umană**, marea majoritate a activităților sunt în bază de voluntariat și timpul pe care îl pot aloca persoanele pentru activități este restrâns în condițiile în care cei implicați au responsabilități la locul de muncă, care sunt prioritare în acest sens – „*ai nevoie de un salariu și atunci tu te dedici activităților din cadrul asociației atunci când tu ai timp sau ai chef*”.

În opinia unor respondenți atât tip cât nu există o finanțare adecvată pentru activitățile AD/GI este foarte dificil să menții, doar pe forța entuziasmului, personalul calificat pentru prestarea unor servicii de calitate, organizarea activităților culturale etc.

5.3. Lecții învățate

Pe parcursul activității AD/GI au fost desprinse mai multe situații, experiențe de care ar fi bine să țină cont atât AD/ GI, cât și autoritățile din RM.

Necesitățile, oportunitățile și resursele umane și financiare ale AD/GI sunt foarte diferite de la o țară la alta. Acestea pot fi identificate și prioritizate prin comunicarea autorităților din RM cu AD/GI din țările gazdă. Este imperios necesar să se discute cu AD/GI atunci când sunt planificate activități, programe pentru a identifica grupurile țintă și așteptările acestora. Unele asociații din diasporă au nevoie de informații specifice pentru anumite domenii, altele de parteneri în RM, altele de mentorat în activitate sau de suport în promovarea culturii și tradițiilor din RM.

Unele AD/GI s-au consolidat și pentru a facilita soluționarea anumitor probleme. Este situația cetățenilor noștri din Asia Mică, care au probleme legate de perfectarea actelor pentru copii, dificultăți în obținerea vizei pentru partenerii lor, pentru a putea călători spre RM.

„Eu sunt căsătorită de 27 de ani dar soțul meu nu poate primi viză, îi vine refuz. Eu când vin acasă, vin doar cu copiii că ei au cetățenie... Ori primești viza, ori ai refuz, dar argumente nu îți dau. Chiar dacă la noi certificatul de căsătorie e de la Chișinău, noi ne-am înscris la Chișinău, am trăit în Chișinău.” (6IA)

În organizarea evenimentelor culturale, susținute de autorități să se evite promovarea unor partide politice și/sau lideri politici, să existe o comunicare și o transparență privind resursele disponibile și necesitățile de implicare ale AD/GI. Atunci când se impun niște condiții, acestea ar trebui adaptate contextului specific al țării, adică să existe niște principii de bază, dar și o flexibilitate la realitățile din țara gazdă.

„A fost un proiect pentru mai multe țări, un turneu cu Teatru Licurici, noi a trebuit să ne ocupăm de cazare, de masă, de tot și artiștii îi plătea Guvernul. Dar ne-au pus într-o situație foarte neplăcută, că nu trebuia să luăm bani la intrare. Dar sala aici, pe ce să o plătim, mâncarea pe ce să o plătim?! Ne-a fost foarte complicat atunci. Eram foarte bucuroși că teatrul a avut un succes enorm, copilașii veneau cu părinții. Dar am fost puși în genunchi atunci, că ne-au spus: nimic, nici o sumă. Dar cum să nu iei sumă dacă cheltuieli sunt, de unde eu trebuia să plătesc sala ceea care costa 800 euro?!” (11IA)

Necesitatea de conectare cu țara de origine. O bună parte din liderii AD/GI sunt persoane care trăiesc de mulți ani în țara gazdă, dar au o sensibilitate aparte față de oamenii, locurile din Moldova și își doresc ca și autoritățile din RM, țara de origine să nu-i uite, chiar dacă aceștia sunt departe.

„Noi Patria nu o uităm, cât nu ai trăi undeva, Patria este Patrie. Eu când văd foto și video a orașului Chișinău plâng, sincer.” (6IA)

Preluarea și adaptarea contextului RM unor practici pozitive din țările gazdă sau din experiența altor comunități diasporale. În opinia unor lideri ai AD/ GI liderilor din diasporă ar fi bine să li se ofere un statut oficial în RM, astfel ca aceștia să poată interacționa cu autoritățile din RM și din țara gazdă. Reprezentanții diasporei au vociferat experiența Centrelor Culturale, care nu neapărat să reprezinte o asociație sau grup de inițiativă.

„Am participat la mai multe evenimente la centrul cultural rusesc, pentru că sunt și profesoară de limba și literatura rusă. Am participat la diferite conferințe care au fost organizate de Federația Rusă aici, ei sunt foarte activi, diferite întâlniri cu academicieni, scriitori, diferite mese rotunde, însă la ei situația e altfel, la ei conducătorul centrului are statut diplomatic și centrul are un buget venit din Federația Rusă pentru organizarea diferitor acțiuni.” (5IA)

5.4. Intenții

Sunt două aspecte principale pe care le urmăresc AD/ GI, prima se referă la cultură, istorie, tradiții care este în vizorul majorității, iar a doua se axează pe problemele socio-economice, juridice a cetățenilor noștri. Unele AD au menționat că scopul acestora este altul decât acela de a oferi servicii lucrătorilor migranți, iar din acest motiv și-au schimbat și denumirea asociației, pentru a evita confuziile.

Intenții exprimate pentru realizarea proiectelor, activităților:

- Expoziție de fotografie, din localitățile de baștină, cu descrierea locurilor, prezentarea amintirilor etc.

„Acum avem o idee să facem o expoziție cu poze vechi alb-negru a părinților noștri și când le vom expune să povestim din ce regiune, sat provin părinții noștri. Iarăși, noi să ne reamintim despre familiile noastre și istoria noastră. Prin reamintirea despre familia ta, îți reamintești și despre istoria Moldovei și vezi Moldova întreagă. Și acest lucru este foarte sensibil, fiindcă mulți dintre noi au pierdut deja părinții și nu mai au la cine să se întoarcă, pe cine vizita în Moldova.” (1IA)

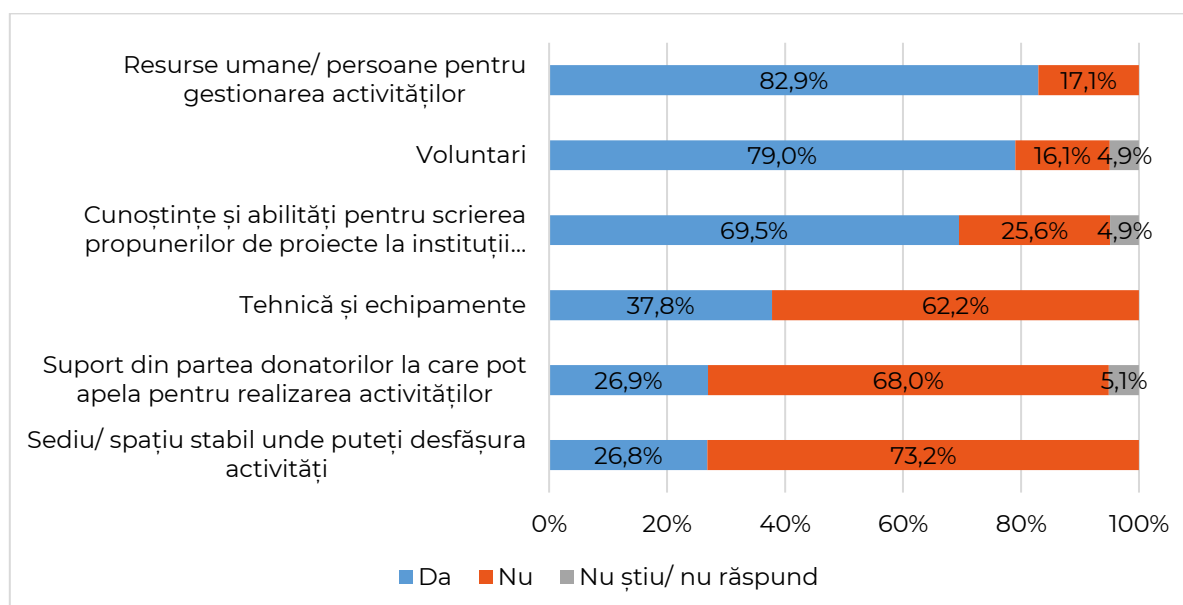
- Lecții de limbă română;
- Master class de gătit bucate tradiționale;
- O bază de date/ o listă a persoanelor care s-au realizat în diferite domenii în țara gazdă;
- Activități de identificare și promovare a unor aspecte comune cu țara gazdă, personalități care au locuit în RM sau în țara gazdă;
- Activități turistice în RM, axate pe promovarea obiceiurilor și tradițiilor.

VI. Resursele disponibile

6.1. Resurse umane și materiale

Resursele umane reprezintă principalul atu al AD/GI. Opt din zece respondenți au menționat că asociația care o reprezintă are resurse umane și poate implica voluntari în desfășurarea diferitor activități. În cadrul studiului calitativ opiniile liderilor AD/GI privind implicarea cetățenilor RM aflați în țara gazdă în diferite activități sunt împărțite. Pe de o parte sunt cei care au vociferat că persoanele originare din RM sunt deschise și dornice să interacționeze cu conaționalii lor, să contribuie la perpetuarea obiceiurilor și tradițiilor pentru copiii lor, astfel ca aceștia să-și cunoască originile, iar pe de altă parte sunt cei care au menționat că este dificil de a-i organiza pe cetățenii noștri, puțini vor să se implice fiind împovărați de grijile cotidiene, dar și de neîncredere față de astfel de organizații. Puțini sunt cei care conștientizează că uniți se pot promova, se pot bucura de evenimente pentru suflet și astfel să aibă beneficii reciproce. Cetățenii RM sunt sceptici privind acțiunile de voluntariat și suspectează organizatorii de anumite interese politice sau de altă natură, în special în etapele de formare și consolidare a AD/GI. Un sfert din participanții la studiu au recunoscut că în cadrul AD/GI pe care îl reprezintă nu sunt persoane care ar avea cunoștințe și abilități de a scrie propuneri de proiecte care ulterior să fie înaintate spre potențiali finanțatori. Iar în acest context, doar 37,8% din AD/GI au tehnică și echipament și mai puține - 26,8% din GI/ AD au un sediu/ spațiu unde își pot desfășura activitățile. Majoritatea celor care au un spațiu acesta a fost oferit de către țara gazdă: prin decizii guvernamentale cei care își au sediul în Casa Națiunilor³ sau în cadrul administrației publice locale. De asemenea, deseori costurile pentru sediu sau închirierea spațiului pentru desfășurarea evenimentelor și-l asumă consulii onorifici din țara dată sau cetățenii RM care au anumite edificii în proprietate (localuri de agrement, hoteluri) sau pot asigura accesul la numite spații la prețuri simbolice. De menționat că o bună parte din liderii AD/GI au remarcat că un sediu stabil le-ar oferi posibilitatea să desfășoare activități pentru copii planificate conform unui orar (lecții de limbă română, dans, ateliere etc.), dar și oportunități mai multe pentru adulți.

Figura 13. Vă rog să notați dacă asociația/ grupul de inițiativă dispune de...

³ Denumirea variază de la țară la țară, dar este o instituție care reprezintă minoritățile etnice din țara respectivă.

6.2. Sursele de finanțare

O cincime din respondenți (20,7%) nu au oferit un răspuns la întrebarea *Care au fost principalele 3 surse de finanțare ale organizației dumneavoastră în ultimii 2 ani?*, iar 11% au declarat că nu au avut finanțare în ultimii doi ani, o parte din aceștia menționând că niciodată nu au avut un buget pentru activitățile AD/GI, acestea se bazează pe activități de voluntariat. Deci putem conchide că în jur de o treime din AD/GI în ultimii doi ani nu au avut surse de finanțare pentru activitățile lor.

Principalele surse de finanțare a AD/GI le reprezintă *contribuțiile ad-hoc ale membrilor asociației/grupului de inițiativă, destinate pentru activități concrete* (45,1%) și *cotizațiile membrilor acestora* (31,7%), urmate de *donatii* (31,7%). Totuși, în jur de o cincime din GI/AD beneficiază de fonduri din administrația publică din țara gazdă. Câteva asociații din diasporă au gestionat *proiecte finanțate de organizații internaționale*, iar unele *au prestat servicii* (activități culturale preponderent), dar au finanțat activitățile și din *colectări de fonduri* (Tabelul 4).

Tabelul 4. Care au fost principalele 3 surse de finanțare ale organizației dumneavoastră în ultimii 2 ani? (vă rugăm să menționați în ordinea cuantumului de finanțare)

	I rând	II rând	III rând	Total	
	nr.	nr.	nr.	nr.	%
Contribuțiile ad-hoc ale membrilor asociației/grupului de inițiativă, destinate pentru activități concrete	21	11	5	37	45,1
Cotizațiile membrilor	14	10	2	26	31,7
Donatii	7	9	10	26	31,7
Din fondurile administrației publice din țara gazdă	8	4	5	17	20,7
Agenții economici	3	3	5	11	13,4
Organizațiile internaționale, donatori străini	4	2	4	10	12,2
Colectarea de fonduri	5	4	1	10	12,2
Prestări de servicii	5	2	3	10	12,2
Nu am avut finanțare				9	11,0
Nu au răspuns				17	20,7

În unele țări există politici naționale și/sau locale de suport financiar pentru sectorul asociativ și/sau direcționat spre minorități, etnii, grupuri de interese. Asociațiile din diasporă cu statut oficial pot beneficia de aceste fonduri. Dacă acest proces este perceput ca fiind unul birocratic, unii lideri preferă să nu apeleze la aceste resurse.

„O dată în an se dau 200 euro care ar putea să-i aibă Asociația, dar acolo sunt atâtea documente de făcut și pe urmă atâtea dări de seamă, mai în scurt e foarte complicat. Dacă ai avut ajutorul acela, 200 euro ei îți dau și 200 tu trebuie să-i pui, în așa mod. Adică să arăți că și tu ai ceva și pui și tu în activitatea ta... Noi dacă avem 200 euro, ne facem activitatea noastră și gata.” (11 IA)

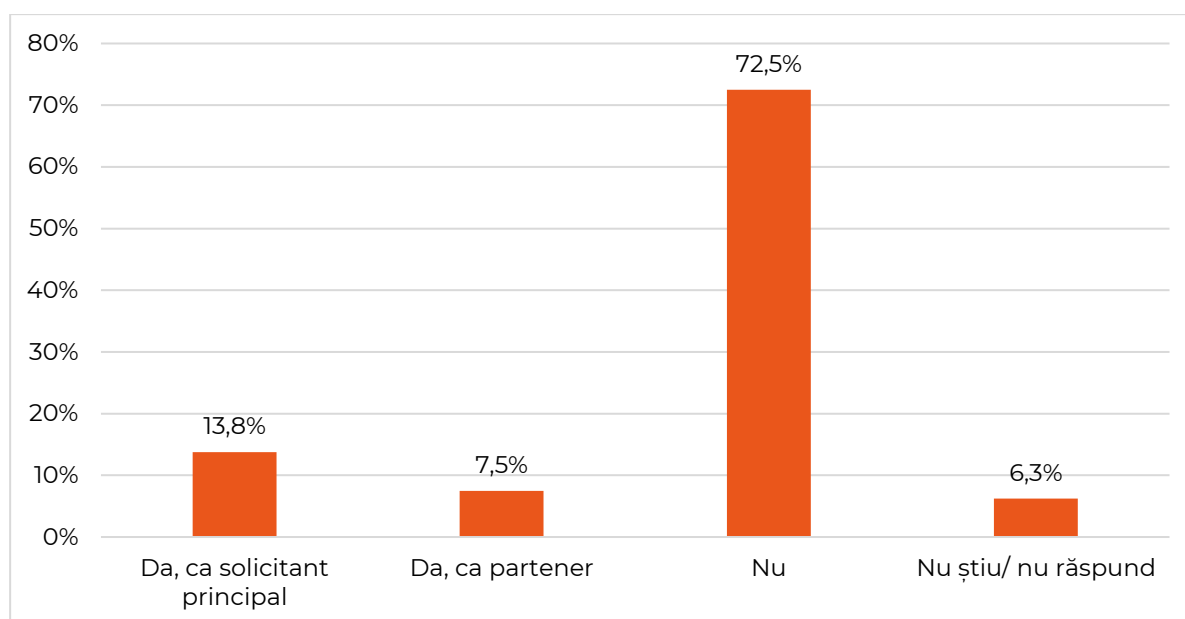
Marea majoritate a AD/ GI atunci când organizează evenimente pentru cetățenii RM aflați în țara gazdă recurg la două strategii de bază. Prima se referă la estimarea aproximativă a cheltuielilor și stabilirea unei taxe, care este percepută prin comercializarea biletelor și/ sau se achită la intrare. Iar a doua se referă la donații benevole. La această din urmă modalitate se recurge preponderent atunci când evenimentele sunt organizate într-un cerc mai restrâns sau există o garanție de acoperire, asumare a costurilor din partea unor membri ai asociației, antreprenori.

„La organizarea evenimentelor se făcea un buget pentru eveniment, și se împărțea cât va costa asta per persoană, și se spunea. Să presupunem că noi organizăm „Mărțișorul” la care o să vină o companie de catering cu mâncare, mâncarea o să fie câte 10 euro per persoană, plus ne trebuie pentru materiale 12-13 euro să zicem, și lumea transfera pe contul personal al meu, al colegului, cine era responsabil sau plăteai o taxă la intrare.” (I2IA)

Unele AD/GI care organizează evenimente cu un număr mai mare de participanți au menționat că stabilesc anumite parteneriate cu agenții economici, atât din RM, cât și din străinătate astfel ca aceștia să-și promoveze produsele în cadrul evenimentelor în funcție de domeniul de activitate, fie să-și asume o parte din costurile pentru arenda sălii, sau organizează mici gustări, premii pentru participanți.

Numărul redus de AD/GI care au beneficiat de finanțare din partea organizațiilor internaționale, donatori străini este explicabil prin faptul că un număr redus de asociații din diasporă au aplicat pentru un grant/ finanțare din partea unei instituții internaționale. Astfel 72,5% din AD/GI nu au înaintat niciodată o cerere de finanțare, iar 13,8% au aplicat ca solicitant principal și 7,5% în parteneriat cu alte organizații.

Figura 14. Organizația pe care o reprezentați a aplicat pentru un grant/ finanțare din partea unei instituții internaționale?

Opiniile respondenților vociferate în cadrul studiului calitativ, privind motivele de aplicare redusă pentru finanțarea la diferite proiecte se referă în primul rând la un nivel scăzut de cunoștințe privind sursele de finanțare, urmat de lipsa abilităților și experiențelor de accesare de fonduri. Bariere importante în acest sens sunt și cele legate de constrângerile de timp, dar și cele cu privire la nivelul scăzut de cunoaștere a limbii țării gazdă, dar și a limbii engleze.

VII. Relațiile de colaborare cu alte instituții

Pentru AD/GI parteneri frecvenți în activitățile lor sunt în primul rând *Ambasadele, consulatele RM* în țara gazdă care au acumulat un scor de 3,5 (din maxim 5, vezi Tabelul 5) și *Administrația Publică Locală din țara gazdă* cu un scor mediu de 2,8. O treime din liderii AD/GI au apreciat că colaborează foarte mult cu *Ambasada, consulatele RM* și o cincime cu *Administrația Publică Locală din țara gazdă*. O bună colaborare unele AD/ GI o au și cu mass-media, cu un scor de 2,7, dar acesta având o distribuție relativ egală, în jur de o cincime între punctajul 3 și 4 cu o deviere spre extremități, 27,6% au declarat că nu colaborează deloc cu mass-media, iar 14,5% au menționat că colaborează foarte mult. BRD a acumulat un scor mediu de 2,3, dar mai mult de o treime (35,5%) din GI/AD au declarat că nu au colaborat deloc cu această instituție și doar 7,9% că au colaborat foarte mult. Participanții la studiu au apreciat că colaborează cel mai puțin cu confesiunile, grupurile religioase și cu administrația publică centrală și locală din RM. De asemenea, o rată scăzută de colaborare este cu ONG-urile din RM, scorul mediu 1,8 comparativ cu 2,4 înregistrat de ONG-urile din țara gazdă. În concluzie, trebuie să menționăm că AD/ GI colaborează în mare parte mai intens cu instituțiile din țara gazdă.

Tabelul 5. În ce măsură asociația/ grupul dvs. de inițiativă colaborează cu următoarele instituții?

(Evaluati gradul de colaborare pe o scală de la 1 la 5, unde 1 înseamnă – nu am colaborat deloc, iar 5– am colaborat foarte mult.)

	deloc	2	3	4	foarte mult	scor mediu
Administrația Publică Centrală din RM	59,5%	24,3%	12,2%	2,7%	1,4%	1,6
Administrația Publică Centrală din țara gazdă	34,3%	23,3%	16,4%	13,7%	12,3%	2,5
Ambasada, consulatele RM	13,2%	13,2%	19,7%	22,4%	31,6%	3,5
Biroul relații cu diaspora (BRD)	35,5%	26,3%	19,7%	10,5%	7,9%	2,3
Administrația Publică Locală din RM	60,8%	17,6%	6,8%	6,8%	8,1%	1,8
Administrația Publică Locală din țara gazdă	27,4%	19,2%	17,8%	15,1%	20,6%	2,8
Organizații internaționale	54,7%	16,0%	10,7%	16,0%	2,7%	2,0
ONG-uri din Republica Moldova	57,5%	15,1%	17,8%	6,9%	2,7%	1,8
ONG-uri din țara gazdă	35,6%	20,6%	19,2%	13,7%	11,0%	2,4
Confesiuni, grupuri religioase din țara de destinație și/ sau RM	70,3%	12,2%	5,4%	9,5%	2,7%	1,6
Mass-media	27,6%	19,7%	19,7%	18,4%	14,5%	2,7
Agenți economici	41,3%	25,3%	18,7%	9,3%	5,3%	2,1

Liderii AD/GI cu experiență migrațională în țara gazdă au evidențiat că în relaționarea cu Ambasada/ consulatul RM un rol esențial îl are factorul uman. Sunt reprezentanți diplomatici deschiși spre colaborare, chiar ei inițiază anumite activități, iar pe de altă parte sunt alții greu de abordat.

„În ultimii 3 ani relația noastră cu ambasada s-a îmbunătățit semnificativ, înainte nu aveam așa relații, s-a schimbat atitudinea ambasadei față de noi. Totul depinde de om, ce fel de om este, dacă e deschis sau nu știe cum să scape de tine.” (51A)

În cadrul interviurilor aprofundate, liderii AD/ GI au menționat relațiile de prietenie, colaborare, **evenimentele comune realizate cu AD/ GI ale cetățenilor RM din alte țări gazdă**. Aceste colaborări sunt apreciate ca fiind stimulante în consolidarea organizațiilor din diasporă, dar și formative din perspectiva preluării bunelor practici din anumite țări. Evenimentele comune permit identificarea unor persoane, mentori care îi ajută pe alți cetățeni ai RM aflați peste hotare să se organizeze în asociații sau grupuri de inițiativă. În cadrul acestor conlucrări deseori apar noi idei de colaborare.

În țările în care minoritățile etnice, asociațiile din diasporă beneficiază de suport din partea autorităților publice în desfășurarea diferitor evenimente se consolidează și o **cooperare mai intensă dintre asociațiile din diasporă din diferite țări**.

„Noi deja câțiva ani la rând colaborăm cu niște asociații, una românească, una din Macedonia, alta din Bulgaria și ai noștri moldoveni și o parte din Ucraina. Facem un eveniment o dată în an și se dedică Mărțișorului, adică toate Țările Balcanice care au acest simbol – Mărțișorul. Colaborăm cu ei, noi facem mărțișoarele noastre, ei le fac pe ale lor. Facem un mic program cultural, cineva dansează, cântă, spune o poezie, povestește o istorie a mărțișorului și așa mai departe. La sfârșit se face un concurs de mărțișoare și fiecare etnie alege un mărțișor pentru care se dă un premiu.” (111A)

Comunitățile de **moldoveni din diferite țări aflate în aceleași regiuni** (UE, Țările Baltice, Caucaz, Orientul Mijlociu etc.) colaborează între ele pentru diverse proiecte și activități culturale.

„Noi am avut foarte bune relații cu moldovenii de la Riga și Talin, deoarece suntem în zona aceasta a mării Baltice. Veneau și ei la noi prin ospetie, apoi noi mergeam pe la ei, prin proiecte comune făceam întâlniri de Mărțișor sau alte sărbători și era foarte frumos, fiindcă într-un final chiar ne-am împrietenit. Ei veneau cu concertele lor la noi, apoi noi plecam cu ale noastre. Au fost în jur de două sau trei întâlniri foarte interesante.” (lider AD, Lituania)

În unele țări s-a încercat **consolidarea asociațiilor moldovenilor din diasporă** care locuiesc în aceeași țară, iar câteva continuă să colaboreze, factorul uman fiind esențial în acest sens, dar și contextul din țara gazdă. Un exemplu de colaborare a AD este cea a coaliției „Plai Natal” (anterior „Baștina”) din Federația Rusă, care din spusele membrilor întrunește peste 21 de AD/GI regionale ale cetățenilor aflați în Federația Rusă. Acestea organizează evenimente, acțiuni comune, își invită colegii la activitățile desfășurate individual de către anumite asociații din diasporă. Una din activitățile cu tradiție în cadrul acestei coaliții este *Festivalul Interregional Mărțișor*. „Anul acesta trebuia să fie Ediția a 8-a, cu părere de rău din cauza pandemiei nu am reușit să îl organizăm, dar trebuia să se țină la Reazan; ediția precedentă a fost în orașul Surgut”.

Liderii AD/GI au menționat că cele mai mari bariere în interacțiunea cu administrația publică din RM este că *autoritățile publice nu au suficiente resurse (umane și materiale) pentru a comunica cu asociațiile diasporei* și astfel AD/ GI nu au suficiente informații privind oportunitățile de implicare a diasporei în țara de baștină, dar și faptul că *AD/GI nu au încredere în autoritățile din RM*. În același timp, unele AD/GI recunosc că organizațiile pe care le reprezintă se confruntă și ei cu anumite dificultăți care își pun amprenta în colaborarea cu autoritățile publice din RM, cum ar fi: resurse umane insuficiente, dar și faptul că AD/GI nu au experiența necesară și competențele relevante în domeniul

asociativ. Favorurile și/sau presiunile bazate pe criterii politice, corupția reprezintă de asemenea, obstacole în colaborarea asociațiilor din diasporă cu administrația publică din RM

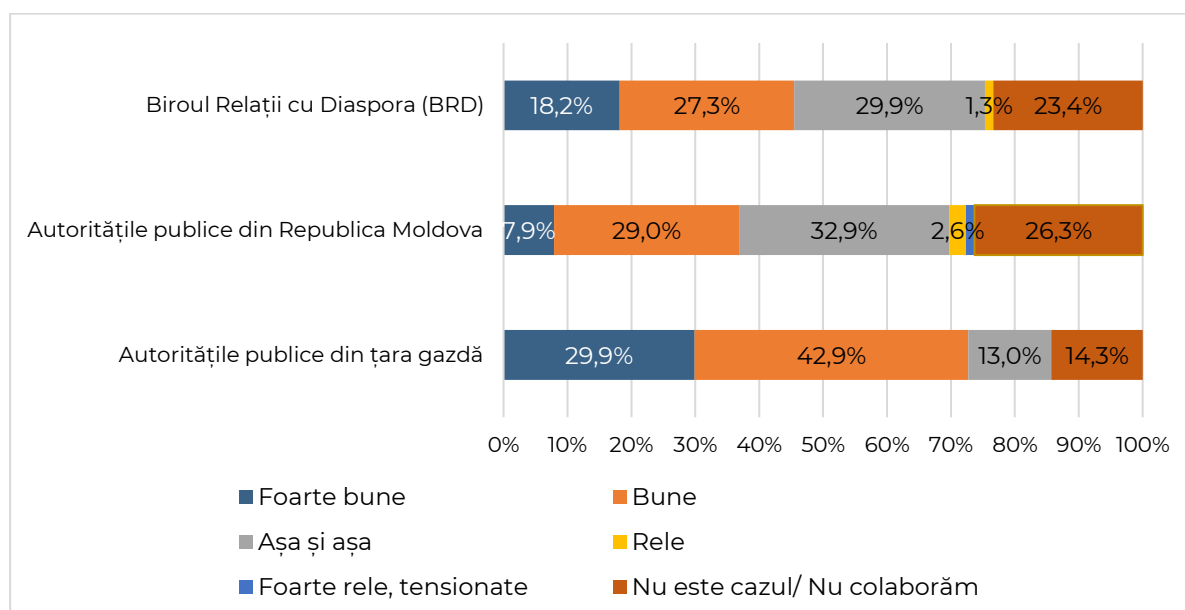
Tabelul 6. Care sunt principalele bariere pe care le întâmpinați atunci când interacționați cu administrația publică din RM ? (alegeți principalele 3 bariere)

	I rând	II rând	III rând	Total	
	nr.	nr.	nr.	nr	%
Autoritățile publice nu au suficiente resurse pentru a comunica cu asociațiile Diasporei	62,2%	23	8,1%	3	29,7%
Nu avem suficiente informații	36,4%	12	39,4%	13	24,2%
Asociația noastră/ grupul de inițiativă nu are încredere în autoritățile din RM	64,0%	16	16,0%	4	20,0%
Nu avem suficient personal	36,8%	7	36,8%	7	26,3%
Autoritățile nu doresc să colaboreze cu noi	23,5%	4	58,8%	10	17,7%
Personalul nostru nu are experiența necesară și competențele relevante în domeniu	17,7%	3	41,2%	7	41,2%
Există favoruri sau presiuni bazate pe criterii politice	18,8%	3	43,8%	7	37,5%
Corupția este un obstacol pentru interacțiunea cu autoritățile	33,3%	4	41,7%	5	25,0%
Autoritățile din RM nu au încredere în organizația noastră	33,3%	2	16,7%	1	50,0%

În cadrul studiului calitativ, cu referire la colaborarea cu autoritățile publice din RM cel mai mult s-a evidențiat politizarea excesivă a acestor relații – „relația este foarte politizată, eu cred că diaspora este manipulată, dar în aceeași ordine de idei diaspora trebuie să fie mai responsabilă și să nu mai fie un „mâncător” de fonduri”.

Marea majoritate a liderilor AD/GI (72,7%) intervievați apreciază relațiile cu autoritățile publice din țara gazdă ca fiind *bune* și *foarte bune*. Aprecierile sunt mult mai modeste cu referire la relații *bune* și *foarte bune* cu BRD (45,5%) și cu administrația publică din RM (36,8%). Cu toate acestea o pondere nesemnificativă au apreciat relațiile ca fiind *rele* și *foarte rele* (Figura 14) cu aceste instituții, iar în jur de o treime le-au apreciat ca fiind *așa și așa*.

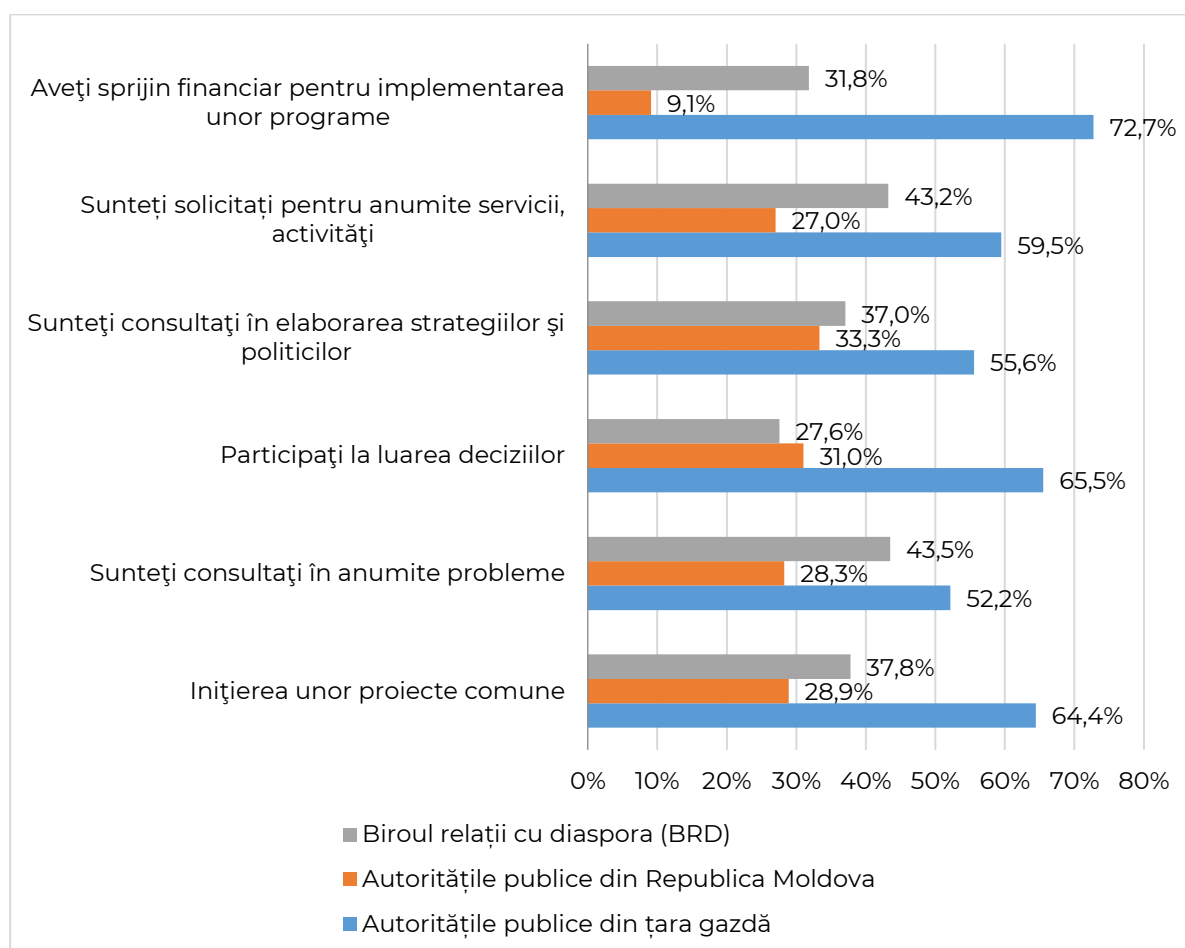
Figura 15. Cum ați aprecia relațiile asociației/ grupului de inițiativă pe care o/il reprezentați cu...?

Din AD/GI care au menționat că colaborează cu instituțiile vizate au fost rugate să menționeze dacă colaborează sau nu cu referire la mai multe aspecte (Figura 15). Astfel, pentru toate activitățile cercetate cea mai intensă relație AD/GI le au cu autoritățile din țara gazdă. Șapte din zece AD/GI care colaborează cu autoritățile din țara gazdă au menționat că beneficiază de suport financiar pentru implementarea unor programe, proiecte, iar 65,5% au menționat că participă la luarea deciziilor și inițiază unele proiecte comune cu administrația publică din țara gazdă.

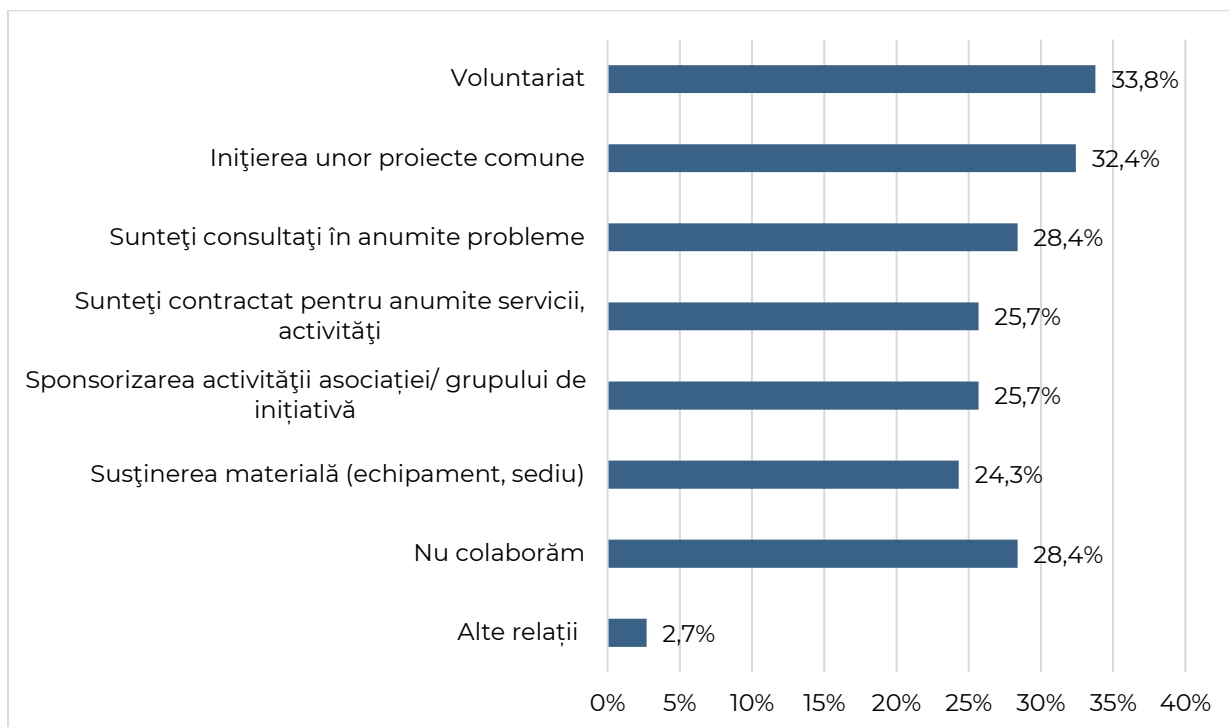
Cu referire la relația BRD cu AD/GI, acestea sunt mai puțin intense comparativ cu interacțiunea AD/GI cu autoritățile din țara gazdă și se axează în special pe consultarea AD/GI în anumite probleme (43,5%) sau solicitarea anumitor servicii, activități (43,2%). Totuși patru din zece AD/GI care au colaborat cu BRD au menționat că au inițiat proiecte comune (37,8%), iar în jur de o treime (31,8%) au primit suport financiar din partea BRD. În ceea ce privește autoritățile publice din RM, relațiile de colaborare cu AD/GI sunt orientate spre consultarea acestora în elaborarea strategiilor și politicilor (33,3%), dar și participarea la luarea deciziilor (31%), inițierea unor proiecte comune (28,9%) etc. Însă, ponderea AD/GI care au beneficiat de suport din partea administrației publice pentru implementarea unor programe (excepție programele BRD) este de doar de 9,1%.

Figura 16. Tipurile de relații pe care organizația dvs. le are cu următoarele autorități, cei care au menționat „DA”

Cu referire la colaborarea cu agenții economici din țara gazdă, AD/GI au menționat în primul rând voluntariatul (33,8%) și inițierea unor proiecte comune (32,4%). În jur de o treime (28,4%) au menționat că nu colaborează cu agenții economici din țara gazdă. Studiul calitativ a constatat că agenții economici cu care colaborează AD/GI sunt cetățenii RM care și-au deschis afaceri în țara gazdă sau cooperarea se bazează pe relațiile personale ale membrilor AD/GI. De asemenea, unii foști membri ai asociațiilor, voluntari au inițiat/ și-au dezvoltat afacerile, și în limita posibilităților oferă suport AD/GI.

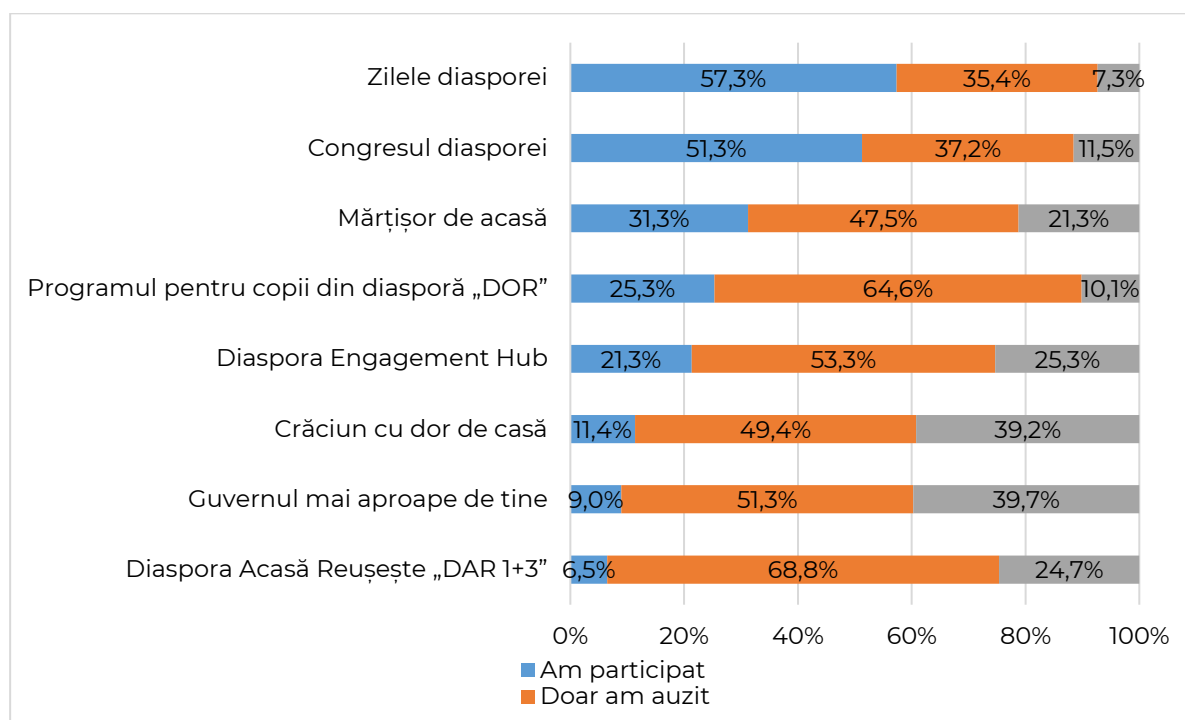
Figura 17. Care sunt relațiile de colaborare cu agenții economici din țara gazdă? (răspuns multiplu)

VIII. Aprecieria Proiectelor/ Programelor BRD

Programele desfășurate de către BRD au fost inițiate treptat în funcție de necesitățile și resursele disponibile, unele din acestea au deja o istorie de implementare, iar altele sunt abia la început de cale. Mai multe informații despre acestea pot fi accesate la următorul link <https://brd.gov.md/ro/advanced-page-type/programa>. În figura 17 sunt prezentate programele care erau active în 2020, din perspectiva cunoașterii și participării comunității din diasporă, iar mai jos este prezentată opinia participanților la studiu privind aceste programe.

Figura 18. Care din următoarele caracteristici reflectă cel mai bine interacțiunea dvs. cu proiectele/ programele BRD...

Zilele Diasporei și **Congresul Diasporei** sunt cele mai cunoscute programe, evenimente ale BRD-ului. Șase din zece AD/GI au participat la *Zilele diasporei*, iar mai mult de jumătate din AD/GI au participat la *Congresul diasporei* (Figura 17). Marea majoritate a liderilor intervievați au apreciat ideea, conceptul acestor programe, dar în diferite contexte mai mulți lideri ai AD/GI au sugerat necesitatea schimbării modului de desfășurare a acestora, remarcându-se că acestea trebuie să fie evenimente care să contribuie la consolidarea diasporei, nu platforme pentru promovarea Guvernului, politicienilor din RM sau a unor entități din diasporă.

Caseta. 3 Opinii și sugestii pentru Zilele diasporei și Congresul diasporei

„La congres noi nu avem așa posibilitate să vorbim de exemplu, sau de a soluționa probleme; noi ce ascultăm la congres: raporturi guvernamentale, ce s-a făcut, ce se face, a fost reușit sau nu. Trebuie de schimbat într-o modalitate mult mai practică, să nu fie distanța dată: noi suntem guvernul, voi sunteți diaspora. Vă spun asta, deoarece eu vorbesc cu mai mulți lideri: în Italia, Grecia, Federația Rusă, Siria, Iordania, toți spun acest lucru. La congres nu îți poți expune părerea, nu poți spune problema pe care o ai,

toți așteptăm de la acest congres ceva, dar noi acest „ceva” nu îl primim, și ne întorcem într-un fel acasă dezamăgiți.” (5IA)

„Acest congres nu se petrece prea corect, nu prea bine, pornirea trebuie să fie de la noi diaspora și nu de la conducere; observatori pot să fie ca BRD, din guvern dar întrebările trebuie să vină de la noi, agenda trebuie să fie alcătuită de noi diaspora și trebuie discutată, iar apoi realizată, și deja după realizare să răspundă fiecare de ceea ce și-a asumat. Se primește așa, noi ne-am întâlnit în 2016, s-a luat o hotărâre, s-au discutat oarecare probleme, și în 2018 nimeni nu își mai amintește ce a fost în 2016 și chestia asta nu e logică.” (10IA)

„Trebuie să fie ceva mai practic. Se vorbește mult, dar uneori fără rezultat. De exemplu cu ia, cum se face desenul, ce semnifică, noi am văzut și iar am văzut, dar câți au practicat?! Trebuie să fie continuitate, să se asigure unele ateliere, poate chiar și online... Să fie promovate proiectele realizate în diasporă și cine este interesat să se alăture sau/și să preia bunele practici.” (2IA)

S-a accentuat necesitatea ca aceste evenimente să aibă un caracter de stimulare a colaborării pe de o parte cu autoritățile din RM, pe de altă parte cu alte AD/GI, iar deciziile care se iau în cadrul congresului să fie implementate și monitorizate. Din cauza caracterului perceput ca fiind formal al discuțiilor, fără aplicabilitate practică și uneori cu neînțelegeri, reglări de conturi între liderii diferitor comunități (mai mulți respondenți au vorbit despre conflictele dintre liderii diasporei din Italia) acest eveniment tinde să fie evaluat ca neinteresant, chiar neglijat de unii lideri din diasporă. În opinia celor intervievați, în cadrul acestor evenimente ar trebui să se evite criticile și divizarea și să se insiste pe aspecte constructive, pe schimbări, îmbunătățiri, suport reciproc etc.

Un alt aspect vociferat în cadrul interviurilor aprofundate este lipsa de transparență și inechitatea în raport cu comunitățile din diasporă, cu referire la gestionarea resurselor pentru rambursarea costurilor de deplasare, a criteriilor de eligibilitate în acest sens, elaborarea agendei, oferirea spațiului pentru expunerea opiniilor etc. Unii respondenți consideră că lipsa de transparență este vina inclusiv și a membrilor diasporei care reacționează impulsiv, cu patos la anumite informații cu referire la gestionarea bugetului. Cu toate acestea s-a insistat pe transparența procesului de finanțare a acestor evenimente, activități.

„Este divizare între diaspora din Federația Rusă și diaspora din alte părți: Europa, SUA și am văzut că o parte din ei finanțează drumul, cazarea, etc., un pic ne-a jignit lucrul acesta, chiar și ne-am indignat, dar mai apoi am hotărât că e din dorință proprie să participăm la aceste evenimente și cum am participat așa o vom face la fiecare ediție.” (10IA)

„Am făcut și eu solicitare [de rambursare a costurilor pentru deplasare], dar niciodată nu am avut remunerare și tot mi-i interesant care-i chestia: ori la toți, ori nimănui. Care-i privilegiul celui care a primit... În genere, în primele ediții era mai deschisă treaba, acum în genere s-a închis toată informația. Cred că sunt atât de criticați din punctul acesta de vedere că se tem și să respire....” (11IA)

Deși mai mulți respondenți au remarcat că resursele de timp și financiare alocate organizării Congresului Diasporei ar trebui eficientizate, câțiva respondenți au menționat că este firesc să se investească resurse într-un eveniment de asemenea nivel.

„Mie îmi place Congresul pentru că e un mod de a socializa, de a ne cunoaște, de a face niște activități împreună. Îmi plac și laboratoarele, secțiile acestea pe diferite

interese, probleme care se rezolvă. Teoretic îmi place, îmi place chiar și cum ne primesc și sălile celea în care vii și ești primit așa la înălțime.” (111A)

Un program bine cunoscut în diasporă este și cel **pentru copiii din diasporă „DOR”**, doar unul din zece respondenți a declarat că nu cunoaște nimic despre acest program. Orientarea acestui program către copii este apreciat de către comunitățile de moldoveni din afara țării. Un sfert din liderii AD/GI au menționat că copiii din comunitățile lor au participat la acest program. În studiul calitativ a fost înalt apreciat Programul „DOR” prin activitățile și evenimentele desfășurate. Respondenții care au copii mici au menționat că abia așteaptă ca și aceștia să poată participa. Au fost remarcate câteva îngrijorări și bariere în participare, în special barierele lingvistice a unor copii din diasporă care s-au născut sau se află de mici în țara gazdă, dar și anumite preconcepții privind organizarea evenimentelor din RM – „sincer să fiu eram sceptică să trimit copilul, bazându-mă pe organizarea proastă de la noi, dar totul a fost la înălțime”; „greu am convins fiica să participe, dar după aceasta abia aștepta următoarea ediție”.

În jur de o treime din AD/GI au participat la programul **Mărțișor de acasă**, dar o cincime nu cunosc nimic despre acest program. De menționat că există un interes sporit în diasporă față de acest program, mai ales că o bună parte din AD/GI desfășoară activități, evenimente cu acest generic, iar o parte din aceștia nu cunosc că în cadrul BRD-ului există un asemenea program. Respondenții sunt interesați ce presupune acest program și sugerează ca să existe anumite evenimente coordonate de BRD cu genericul Mărțișor.

În jur de un sfert din liderii AD/GI nu cunosc despre programele **Diaspora Engagement Hub** și **Diaspora Acasă Reușește „DAR 1+3”**. Programului **Diaspora Engagement Hub** a fost lansat în 2017 cu scopul de a susține moldovenii din străinătate în implementarea ideilor lor și de a pune în valoare capitalul uman al diasporei.⁴ În acest context în jur de o treime din AD/GI au menționat că au participat la acest program. Unii lideri ai AD au menționat că sunt mai multe provocări ale Programului **Diaspora Engagement Hub**, începând de la resursele financiare limitate, resurse puține oferite pentru a putea realiza ceva cu impact, nerespectarea termenilor de finanțare, care afectează programul activităților, raportarea complicată – „îți oferă 2000 de franci, dar parcă ai făcut proiect de 2 mil. Nu se merită, mai bine identifici alte surse de finanțare. O altă provocare este percepția că proiectele sunt oferite pe criterii politice, „pentru a susține proprii simpatizanți și membri” sau bazându-se pe relații personale.

Ponderea celor care au participat la programul **Diaspora Acasă Reușește „DAR 1+3”** este semnificativ mai mică, fiind de doar 6,5%, dar aceasta în contextul în care primii beneficiari ai programului au fost în 2020. Obiectivul programului **Diaspora Acasă Reușește „DAR 1+3”** constă în mobilizarea potențialului uman și financiar din diasporă pentru dezvoltarea socioeconomică locală a Republicii Moldova.⁵

Cel mai puțin cunoscute în diasporă sunt programele **Crăciun cu dor de casă** și **Guvernul mai aproape de tine**, despre acestea nu cunosc nimic patru din zece lideri ai AD/GI, a participat la aceste programe doar unul din zece lideri ai AD/GI, iar ceilalți doar au auzit că există asemenea programe.

În cadrul studiului calitativ, au fost câțiva lideri ai AD care au menționat că au beneficiat de programul **Crăciun cu dor de casă**, remarcând că acest gen de suport este foarte util pentru îmbunătățirea resurselor materiale ale AD cu simbolistica țării, obiectelor culturale (costume naționale), fondului de carte.

“Crăciun cu dor de casă” am participat, am depus și noi o cerere și am primit într-adevăr și o colecție de cărți foarte bună, am primit de Crăciun și costume naționale care ne-au prins foarte bine fiindcă erau pentru maturi, iar noi aveam doar patru costume

⁴ <https://brd.gov.md/ro/content/diaspora-acasa-reuseste-dar-13>

⁵ https://brd.gov.md/sites/default/files/hg_dar_13_0.pdf

pentru copii. Am primit foarte multe stegulețe și steaguri care la fel ne-au prins foarte bine, de care chiar am avut nevoie. Noi le-am scris de ce am avut nevoie și ei ne-au ajutat. Suntem foarte mulțumiți. (11A)

Persoanele care au beneficiat de careva activități, servicii în cadrul programului *Guvernul mai aproape de tine* le consideră ca fiind binevenite, în special în contextul în care nu există o reprezentanță diplomatică în regiunea dată. Au fost înalt apreciate și activitățile on-line, sugerându-se că acestea ar putea fi intensificate, să fie promovate și desfășurate periodic astfel ca persoanele din diasporă să fie informate despre problemele care îi preocupă din prima sursă. Subiectele menționate se referă la: situația privind Acordurile bilaterale în domeniul securității sociale; perfectarea actelor pentru copiii născuți în țara gazdă; recunoașterea/ procedura de echivalare a unor acte eliberate pe teritoriu RM (diplome de studii, permise de conducere etc.)

În cadrul interviurilor aprofundate, în diferite contexte, s-a menționat că BRD-ul ar trebui să-și revadă modalitatea de comunicare, promovare a programele desfășurate astfel ca informația să fie pe de o parte la anumite standarde (structură, concept), iar pe de altă parte să fie constantă și atractivă.

„Postările lor sunt haotice, nu întotdeauna sunt profesioniste, uneori sunt postări cu tentă romantică, în alte zile chestii foarte scurte, birocratice. Mail-urile lor uneori le primesc, alte ori nu... știu că nu le primesc că mă sună alții din diasporă și mă întreabă. Cred că ei au o comunicare hibridă, lipsită de transparență, nu este toată informația pentru toată lumea.” (31A)

„Nici nu știu despre ce este vorba [Guvernul mai aproape de tine]. Nu este publicitate, nici nu știu unde să găsesc informația asta. Adică ar trebui să fie structurată undeva și o informație, o platformă ceva. Nu numai pagina asta a BRD-ului care este, dar undeva tu să accesezi să vezi mai multă informație ca omul să știe. Eu mă uit, văd, controlez din când în când. Mie îmi vine Buletin informativ, dar asta e puțin... Să ne atragă atenția cu informația. Că noi suntem implicați în serviciile noastre și nu stăm tot timpul cu ochii pe pagină. Nu am idee cum ar fi putut să fie, dar poate să iasă uneori cu ceva informație, cu niște live-uri, să vină cu link-uri, uitați-vă este așa proiect, se poate așa de făcut.” (111A)

Liderii AD/ GI au menționat că sunt necesare **Programe Culturale**, astfel ca oamenii de artă, cultură din RM să vină în diasporă și să promoveze tradițiile, cultura noastră. Aceste evenimente ar reprezenta un liant cu țara de origine și o modalitate de a consolida membrii diasporei în țara gazdă. În țările unde diaspora este numeroasă, cum ar fi cea din Italia, dar și alte țări, artiștii sunt invitați de către reprezentanți ai diasporei care își asumă organizarea acestor evenimente. În cazul țărilor cu o comunitate mai mică de moldoveni acest lucru este mai dificil de realizat și liderii AD/ GI consideră că ar trebui cel puțin cu anumite ocazii, prin rotație să existe această interacțiune culturală cu RM. AD/GI sunt dispuse în mare parte să-și asume cheltuielile din țara gazdă pentru oamenii de cultură din RM, dar solicită ca autoritățile din RM să asigure aspectele logistice și deplasarea acestora în țara gazdă.

„În ultimii zece ani absolut nu mai avem o relație culturală cu Moldova, absolut nimeni nu mai vine aici din Moldova. Când am marcat treizeci de ani, am cerut (de la Ambasadă, BRD) anul trecut să vină trei sau patru artiști din Moldova, noi am scris ce le putem oferi: cazarea, transportul intern, sala o achităm noi, excursiile le organizăm tot

noi, doream doar să ne ajute cu transportul internațional, dar până într-un final nu am reușit.” (11A)

Marea majoritate a liderilor din diasporă au menționat că sunt conștienți de faptul că RM are resurse limitate pentru a oferi suport AD/GI, iar în acest sens trebuie să se insiste pe comunicare și parteneriate reciproc avantajoase din perspectiva valorificării potențialului diasporei. Unii lideri au accentuat faptul că resursele financiare disponibile trebuie valorificate pe de o parte eficient, iar pe de altă parte să beneficieze mai multe AD/GI.

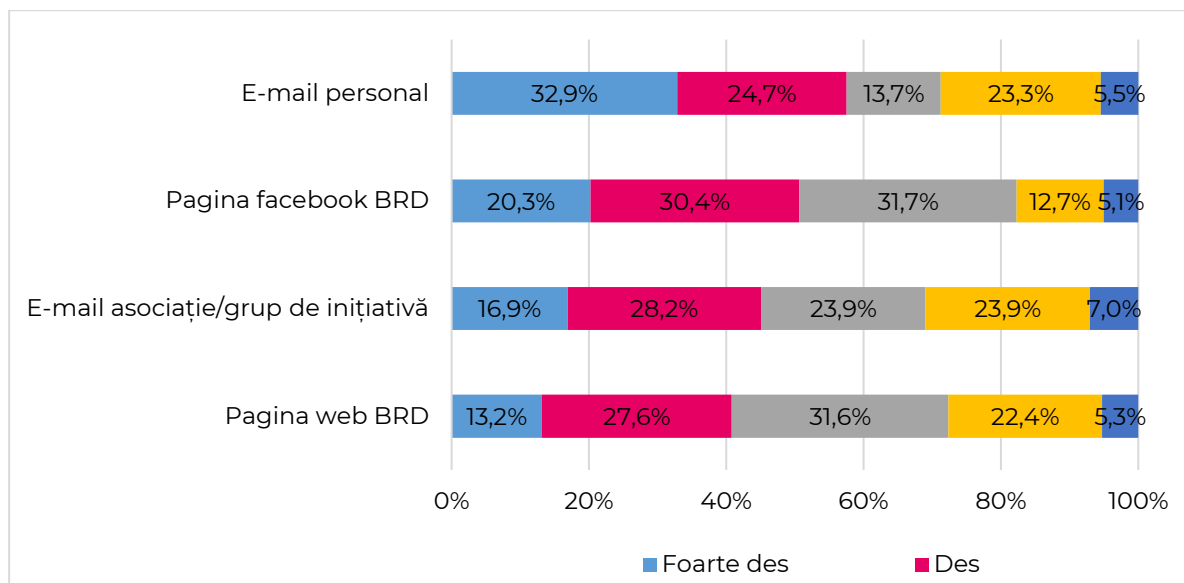
„De organizat dacă e posibil, eu înțeleg că nu sunt bani, dar măcar uneori și de făcut niște selecții, dacă anul trecut a fost ajutată o Asociație cu Crăciun cu dor de casă, anul acesta altă asociație. Adică să fie și o selecție și o rotație în toate activitățile acestea. Pentru că mie mi-ar place ca în fiecare an să-mi trimită un artist, dar eu înțeleg că poate cineva tot vrea... Eu am senzația că uneori se fac selecții așa mai deosebite sau se promovează o asociație pentru că eu am făcut mereu demersuri pentru Crăciun cu dor de casă sau pentru Mărțișorul de acasă, niciodată nimic nu mi s-a trimis, nu am avut răspuns pozitiv.” (11 IA)

Alți lideri ai AD/GI au vociferat că este important ca autoritățile din RM să aibă o atitudine respectuoasă față de toți cetățenii săi, inclusiv cei din diasporă care revin temporar în RM. Manifestarea respectului, comunicarea respectuoasă, oferirea cu deschidere a informațiilor disponibile de către funcționarii publici sunt acțiuni care nu implică costuri financiare. În acest sens se consideră că ar fi necesar ca angajații din serviciile publice să fie instruiți privind comunicarea cu publicul și să fie monitorizată activitatea acestora.

„Noi nu cerem bani, dar moldovencele des îmi spun că se simt tratate greșit când revin în Republica Moldova. Cunosced moldovence care nu vor să se deplaseze acasă, pentru că sunt afectate de atitudinea autorităților față de ele, chiar și la aeroport, chiar și la biroul de migrațiune când depun actele pentru soți, este o procedură complicată pentru soții noștri să ajungă în Republica Moldova. Libanezii sunt familiști, ei au valori a familiei foarte adânci, și ei nu înțeleg de ce soția lui nu se poate deplasa cu el fără probleme în Republica Moldova să-și vadă rudele. Libanul este pe lista neagră a Moldovei, da sunt probleme de ordin politic, Libanul nu se consideră o țară musulmană pentru că aici trăiesc multe religii și naționalități. Consider că a fost o eroare la nivel politic.” (51A)

Transmiterea eficientă a informației dinspre BRD spre AD/GI este o necesitate pentru a reuși implicarea comunităților cetățenilor RM în activitățile desfășurate de BRD. Liderii AD/GI au fost rugați să aprecieze cât de des se informează referitor la activitățile, programele BRD din diferite surse, apreciindu-le pe fiecare din acestea. Ce mai frecvent (foarte des și des) utilizate surse de informare privind activitățile și programele BRD sunt email-ul personal (57,6%) și pagina de facebook a BRD-ului (50,7%). De remarcat că pagina de facebook BRD este sursa care a fost accesată de cei mai mulți din respondenți, chiar dacă acest lucru se întâmplă mai rar (Figura 18), doar unul din zece respondenți a declarat că nu a utilizat niciodată această resursă. În cazul celorlalte modalități de informare ponderea celor care deloc nu au fost informați, nu au accesat site-ul depășește o cincime din respondenți (Figura 18).

Figura 19. Cât de des vă informați referitor la activitățile, programele BRD din următoarele surse?

În cadrul interviurilor individuale opiniile față de activitatea BRD au fost împărțite. Pe de o parte sunt liderii GI/AD care le sunt foarte recunoscători BRD-ului pentru activitățile, efortul și suportul informațional oferit, iar pe de altă parte sunt cei care consideră că în formatul acesta de activitate instituția este inefficientă, că este mai mult un instrument politic pentru a influența diaspora, că nu este o instituție care reprezintă interesele diasporei. Iar unele AD/GI aveau idei preconcepute, că BRD este o instituție orientată spre diaspora din UE, opinie expusă de liderii unor asociații ale diasporei din Federația Rusă, dar și de reprezentanții AD/GI din țări unde se află comunități mai mici de moldoveni.

„Nici nu aveam idee că aş putea de aici să particip cu diaspora la ceva întruniri. La acest capăt al lumii nici nu mă gândeam că poate fi o legătură cu RM. Cunoşteam despre diaspora din Italia, Spania că sunt foarte mulţi acolo, dar nici nu bănuiam că prin această zonă e posibil de făcut o legătură cu ei. Până Doamna de la Ambasadă nu m-a informat despre toate acestea şi mi-a propus să particip şi de aici totul s-a început.” (lider GI, Singapore)

„Noi am avut legătură numai cu consulatul şi gata. M-au găsit fetele din Liban şi din Siria. Acolo fostele colege de clasă a prietenei mele şi cea care trăieşte în Siria ele au discutat şi au dat contactele mele. Atunci eu am scris BRD-ului, apoi încet am început să discutăm. Eu am crezut că diaspora, biroul doar cu privire la Europa este, nu ştiu de ce, pe undeva am citit şi aşa s-a întipărit în cap şi gata.” (lider GI, Iordania)

Resursele on-line au sporit semnificativ comunicarea şi interacţiunea în diasporă între cetăţenii RM. Însă, în opinia celor intervievaţi, aceste oportunităţi au fost puţin valorificate de către autorităţile RM, inclusiv de către BRD pentru a comunica virtual cu reprezentanţii diasporei. Situaţia determinată de pandemia COVID-19 a creat contextul favorabil pentru a valorifica aceste resurse şi a oferit oportunităţi de implicare pentru mai mulţi lideri din diasporă. Deşi s-a menţionat că nu trebuie să se renunţe la întrunirile faţă în faţă care reprezintă un mod firesc de interacţiunea umană, trebuie să se valorifice instrumentele virtuale pentru a oferi şansa celor care nu pot fi prezenţi fizic, din diverse motive, la anumite evenimente organizate pentru diasporă, cum este de exemplu Congresul Diasporei.

Întrunirile tematice on-line, în special cele în grupuri mai restrânse cu subiecte clare de discuții, au fost înalt apreciate de către reprezentanții din diasporă. Totuși în organizarea acestor evenimente ar trebui să se pornească de la prioritățile diasporei, să fie bine organizate și să se desfășoare într-o perioadă (zi, oră) potrivită pentru reprezentanții diasporei, poate în câteva runde, cu accentele specifice pentru țările care diferă ca fus orar sau cu înregistrare prealabilă pentru câteva opțiuni de program.

„Au mai fost ceva invitații la niște reuniuni on-line de acestea, dar orarul nu a fost niciodată comod pentru mine, pentru că eram la serviciu. Ei pun la ora 3-4, când eu sunt la serviciu, eu nu pot să stau în timpul serviciului să vorbesc cu ei, ori să facă seara, poate sâmbăta, poate duminica, cumva așa ca să avem disponibilitate. Eu eram interesantă în niște chestiuni care îmi plăceau, aș fi vrut să fiu, nici nu pot să ascult, nemaivorbind să zic și eu a mea părere sau ceva... Eu înțeleg că cei de acolo nu vor să facă în momentul când nu sunt la serviciu, tot înțeleg...” (111A)

IX. Perspective de dezvoltare ale Asociațiilor din diasporă

Pentru a consolida AD/GI respondenții consideră că sunt necesare:

- Resurse financiare gestionate transparent pentru susținerea proiectelor AD/GI, inclusiv activități de training pentru liderii AD cum ar putea atrage fonduri pentru inițiativele, proiectele care le desfășoară;
- Resurse umane, identificarea și selectarea acestora – exemplu Consiliu al diasporei ca un organ consultativ pe lângă Guvernul RM cu specialiști pe diferite domenii;
- BRD-ul să devină o instituție reprezentativă, o voce a diasporei în țară.

Principalele recomandări privind dezvoltarea relațiilor BRD cu asociațiile diasporei/ grupurile de inițiativă din afara țării:

1) **Colaborare și comunicare mai activă cu diaspora prin:**

- Accent pe informare - comunicare nu doar prin distribuirea informațiilor în mediul online sau prin email - „stabilirea unui dialog direct” – ședințe online în grupuri mici, comunicare la telefon; deplasări în țările gazdă;
- Mentori – „persoană responsabilă pentru o anumită țară, regiune”; „să știu la cine apelez, cu cine comunic când am întrebări”;

„Am început să studiez asta [Programul DOR], și nu am găsit nici doritori, cu toate că am încercat să vorbesc. Poate nu am înțeles eu, când înțeleg eu, noi realizăm. Aș vrea să spun că noi suntem deprinși să lucrăm cu cineva particular, aș dori ca în BRD să fie o persoană cu care concret se poate de vorbit și de organizat evenimente, care ar ști specificul nostru, nuanțele noastre.” (10IA)

- Răspunsuri prompte la solicitări, indiferent dacă pot sau nu fi soluționate solicitările – „în primul rând să ne răspundă la mesajele din email căci nu primim absolut nici un feedback”.

2) **Să se diminueze imixtiunea politicului în activitatea BRD**

Conducerea BRD a fost pe parcursul anilor o funcție politică, iar anunțarea selectării șefului BRD prin concurs a fost salutat în diasporă. Desemnarea acestei funcții ca fiind electivă a fost însă marcată, afectată de modalitatea cum s-a desfășurat acest concurs și s-a răsfrâns asupra credibilității instituției. Unii lideri ai AD au remarcat că trebuie să se respecte Regulamentul Cancelariei de Stat privind alegerea șefului BRD pentru a spori încrederea în BRD și a avea o echipă profesionistă.

„Alegerea conducerii BRD în urma unui concurs transparent, corect, cu un juriu format din specialiști în domeniul Diaspora, Migrație și Dezvoltare, și fără imixtiunea factorului politic.” (3IA)

„BRD-ul ar fi trebuit să fie o organizație apolitică, criteriile de partid nu ar trebui să intervină, la cine și ce funcție obține. Membrii ar fi de dorit să fie tehnocrați, fără carnet de partid.” (14IA)

3) Suport financiar pentru activitatea AD/GI - „buget pentru diasporă”. S-a menționat, în mare parte, că aceste resurse trebuie să fie orientate spre păstrarea și valorificarea patrimoniului cultural și promovarea RM în țările gazdă. Din domeniile prioritare pentru finanțare:

- asigurarea cu materiale care reprezintă simbolistica țării: drapele, hărți, alte simboluri.
- activități culturale (concerte, teatru, seri de creație, șezători etc.) cu participarea oamenilor de cultură din RM;
- participarea BRD, delegațiilor din RM la evenimentele culturale importante din Diasporă;
- cadre didactice pentru predarea limbii române (cursuri de formare, schimb de experiență, delegarea pe perioadă scurtă a unor cadre didactice în țările gazdă).

4) Evenimente și resurse orientate spre copiii din diasporă

În multe instituțiile de învățământ din țările gazdă, deseori copiii sunt rugați să prezinte informații despre țările de origine ale părinților. Să participe la diferite evenimente culturale, etnice cu accentul pe tradiții și obiceiuri. Crearea resurselor informaționale adaptate pentru vârsta copiilor și promovarea acestora va spori nivelul de cunoaștere despre țară, dar va reprezenta și un instrument de promovare a acestuia în țara gazdă.

„Fiica mea are zece ani și când am mers o dată acasă în Moldova i-am cumpărat un costum tradițional și de fiecare dată când avem aici Ziua Culturală, este ziua tradițiilor, mereu merge în acel costum la școală. Aduce mărțișoare la școală și povestește despre țara noastră și cultura noastră. Am primit de la școală indicații dacă aș putea pregăti o prezentare despre Republica Moldova să le povestească colegilor despre țara noastră.” (41A)

5) Investirea în resursele umane ale BRD-ului - cadre bine pregătite. Să fie antrenați mai mulți specialiști, angajați care să poată face față numărului mare de persoane din diasporă, să reacționeze prompt la întrebările, sugestiile celor din diasporă. Unii respondenți consideră că aceștia ar fi bine să fie din rândul foștilor migranți, alții au relevat că este important ca angajaților să li se ofere condiții de muncă și resurse ca să-și poată desfășura activitatea.

„Colectivul BRD să fie format din oameni competenți, de dorit ex-migranți cu cunoștințe și viziuni strategice, orientate spre binele comun.” (141A), „Noi suntem mulți, dar BRD-ul sunt câțiva oameni. Ei trebuie să fie bine pregătiți profesional, moral ca să poată răspunde solicitărilor din diasporă. Când va fi încrederea că apelând la ei vei găsi soluții colaborarea se va intensifica.” (171A)

6) Ghidare și suport pentru AD/GI din diasporă care sunt în proces de formare sau la început de cale.

„Consider că grupurile tinere cu un număr redus de membri, încă sunt marginalizate și dezavantajate din lipsa înregistrării formale. În plus pandemia blochează o serie de activități cu publicul, din aceasta cauză portofoliul de activități pentru înregistrare va fi redus. Ar fi bine ca BRD cel puțin să răspundă mesajelor noastre, chiar dacă un suport concret nu este posibil.” (161A)

„Susținerea cu informații și sfaturi a grupurilor de inițiativă care sunt la început și încercă să promoveze tradițiile și valorile de acasă.” (51A)

7) Promovarea și recunoașterea echitabilă AD/GI, din partea autorităților RM, inclusiv BRD.

Mai mulți lideri ai AD/ GI au menționat faptul că autoritățile din RM au o atitudine părtinitoare privind activitățile diferitor asociații din diasporă. Astfel unele asociații sunt pe larg promovate, iar altele ignorate. În opinia liderilor asociațiilor ar trebui să fie stabilite condiții, criterii clare după care aceste activități să fie evaluate și promovate, sau cel puțin să existe o rotație prin prezentarea diferitor organizații, activități. De exemplu accesul la buletinul informativ al BRD ar trebui, în opinia acestora, să fie asigurat pentru toți cei interesați, dar cu stabilirea unor criterii clare și/ sau să li se ofere oportunitatea tuturor să se promoveze prin alocarea periodică a spațiului.

„Și când se fac activități, să fie promovate toate asociațiile [de către BRD]. De exemplu, despre o asociație se spune: iată uitați-vă că acolo se face. Dar despre o asociație care tot face, nu prea văd așa mari dedicații, chiar și o postare pe Facebook.”
(IIIA)

8) Recunoașterea caracterului eterogen al diasporei și adaptarea programelor BRD în acest sens.

„Copiii sunt deja a treia generație, noi așteptăm să ne crească nepoții. Copiii nu mai intră în această zonă [programul DOR], fiindcă sunt maturi. Cu reîntoarcerea acasă, vedeți că noi nu suntem atât de mulți și deja nici nu suntem la acea vârstă când cineva să plece înapoi în țară. Se întorc doar acei care doresc să stea pe vară în Moldova și de Crăciun vin înapoi, dar aceasta nu este o reîntoarcere deplină în țara de baștină. Acest proiect nu prea ne implică pe noi și mereu încerc să le explic că noi suntem o alt fel de diasporă în comparație cu Italia sau Franța... Noi nu putem trimite bani și milioane, fiindcă nu suntem bogați aici, nu avem aceste posibilități. Cred că nici nu ne vom reîntoarce cu traiul în Republica Moldova, dar în schimb noi putem scrie articole, putem face emisiuni, putem să edităm cărți.” (IIA)

Pentru a fi mai ușor de valorificat și inclus în planuri de acțiuni, sugestiile și recomandările liderilor AD/ GI, dar și a migrantilor mai puțin implicați în aceste forme de organizare, au fost incluse în tabelul de mai jos.

Tabelul 7. Obiective și necesități în consolidarea și dezvoltarea diasporei⁶

Obiective	Necesități	Sugestii	Instituții implicate, parteneri
<i>Informare și Comunicare</i>	Surse și mijloace diferite de informare	Intensificarea comunicării pe rețelele sociale; Elaborarea unei platforme pentru diasporă, care să includă și unele instrumente interactive de comunicare;	Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europe; Asociațiile din diasporă; BRD
<i>Transparență</i>	Publicarea bugetelor pentru programele BRD	Planificarea participativă a activităților, cu includerea membrilor diasporei; Formarea unui consiliu/ unei comisii consultative și de monitorizare, care să includă membrii diasporei.	Asociațiile din diasporă; BRD; Finanțatorii/ donatorii
<i>Implicare/ Consultare</i> (atât din partea autorităților din RM în soluționarea problemelor diasporei, cât și a diasporei în identificarea soluțiilor pentru provocările din RM)	O reprezentanță/ consiliu al diasporei la nivel guvernamental	Formarea unui consiliu funcțional (să existe pârgă legislative privind mecanismul de funcționare a acestuia) la nivel guvernamental	Guvern BRD Asociațiile din diasporă / membrii din diasporă care
	Sporirea încrederii diasporei în autoritățile din RM	Comunicarea intensă cu liderii din diaspora, consultarea și implicarea membrilor acestora în luarea deciziilor; Asigurarea Transparenței și deschiderii spre colaborare.	
	Servicii specializate pentru membrii diasporei: • Avocat • Psiholog	Existența acestor servicii pe lângă reprezentanțele diplomatice (gratuit sau pentru o plată simbolică)	Guvern; Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europe; Ambasadele, consulatele;

⁶ Aceste recomandări au fost realizate în baza discuțiilor cu liderii GI/AD

Obiective	Necesități	Sugestii	Instituții implicate, parteneri
<i>Eficiență</i>	Evaluarea programelor existente	Stabilirea unui mecanism de monitorizare;	Finanțatorii/ donatorii; BRD
<i>Suport pentru păstrarea și transmiterea valorilor naționale</i>	Profesori; Suport didactic; Cadouri, stimulente pentru participanții la concursurile tematice; Ghid de promovare a țării pentru copii	Dansuri; Cântice populare; Ateliere de meșteșugărit; Cursuri de formare, instruire pentru persoanele cu anumite abilități în acest domeniu; Resurse on-line despre RM adaptate după vârstă copiilor din diasporă.	Ministerul Educației, Culturii și Cercetării; Meșterii populari; BRD
<i>Învățarea limbii române</i>	<i>Spațiu pentru lecții;</i> <i>Cadre didactice</i>	Studentii de la filologie, profesori de limbă română la stagii, unele AD/GI sunt deschise să-și asume o parte din costuri.	Ministerul Educației, Culturii și Cercetării / Instituții de învățământ; BRD
<i>Cartografierea și consolidarea informației privind cetățenii RM care s-au realizat profesional în țara gazdă/ prestează anumite servicii</i>	<i>O listă/ bază de date cu specialiști în domeniu (ex. medici, avocați etc.) și/sau antreprenori⁷</i>	Prezentarea unei metodologii, a unor modalități mecanisme funcționale de consolidare a acestor informații; Campanie de informare și sensibilizare a membrilor din diasporă. Includerea acestor informații pe țări pe platforma on-line pe care intenționează să o dezvolte BRD.	Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europe; Asociațiile din diasporă; BRD
<i>Donații, ajutor umanitar din partea diasporei pentru cetățenii RM</i>	<i>Facilitarea acestui proces</i>	Consultanță din partea instituțiilor statului privind procedura/ile de introducere a unor bunuri în țară. /Promovarea instituției, persoanei care prestează acest serviciu. Facilitarea comunicării și/sau a logisticii pe teritoriul RM.	BRD/ Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europe; Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale/ Direcțiile raionale de asistență socială

⁷ Unii lideri AD/GI au încercat să consolideze aceste informații, de exemplu Diaspora moldovenească în Cipru a inițiat o asemenea listă.

În contextul preocupării și grijii autorităților RM pentru cetățenii săi aflați în afara țării, s-a menționat necesitatea dezvoltării mai multor servicii on-line, iar în cazul în care acestea sunt disponibile să fie promovate astfel ca să se cunoască și în diasporă despre aceste oportunități. Astfel, s-a menționat:

- Necesitatea votului electronic, pentru a evita cozile și a oferi cetățenilor RM dreptul la vot, indiferent unde se află aceștia;
- Solicitarea on-line a documentelor din arhivă.

„Și o altă problemă este cu arhiva, știu că este foarte complicat dacă o persoană dorește să își găsească un document în arhiva Națională a Republicii Moldova. În principiu tu trebuie să vii personal, nu se poate face acest lucru la distanță sau prin poștă, toate aceste documente le poți lua doar atunci când vii personal, dar acum vedeți că e pandemie și cu atât mai mult nu poți fi prezent personal. Noi avem adeverințe de naștere care au fost acordate în URSS în limba chirilică și am dori să le schimbăm ca să fie scris în limba română, cum ar fi acest lucru de făcut?!” (11A)

Concluzii

- Dorul de țară, necesitatea de socializare în limba maternă, dorința de a păstra și transmite copiilor valorile naționale, existența unor abilități, calificări, pasiuni (cântec, dans, meșteșugărit etc.) îi determină pe cetățenii RM să se consolideze în țările gazdă. În cazul altor persoane, de obicei cele cu experiență migrațională solicitările de suport din partea conaționalilor, diferite probleme cu care se confruntă aceștia impulsionează formarea unor interconexiuni umane care ulterior s-au transformat în grupuri de inițiativă, asociații. Sunt și grupuri de inițiativă care s-au consolidat în jurul unor idei de a oferi suport cetățenilor RM aflați la muncă peste hotare sau a unor categorii de persoane vulnerabile din RM (copii, vârstnici, persoane cu dizabilități etc.).
- Diaspora RM este specifică ca profil socio-demografic pentru anumite țări de destinație. Diaspora RM cu tradiție este în mare parte în fostele țări socialiste, iar membri sunt cu precădere specialiștii care au fost delegați în aceste țări și/ sau femei din RM căsătorite cu băștinași din țările gazdă. Diasporă preponderent feminină se atestă și într-o bună parte din țările din Orientul Mijlociu și cele din Caucaz. În Marea Britanie, Țările de Jos și Franța asociațiile din diasporă sunt preponderent formate de către cetățeni ai RM tineri, instruiți care au absolvit instituții de învățământ din țara gazdă. În alte cazuri mai întâi cetățenii RM au plecat la munci necalificate ca ulterior ei și/ sau copiii acestora (născuți în RM sau în țara gazdă) să-și facă studiile în țara gazdă și să presteze munci calificate (cazul celor din Italia, Grecia, Spania).
- Femeile și persoanele din grupul de vârstă 25-54 ani sunt mai deschise spre consolidarea diasporei prin implicarea în calitate de lideri ai grupurilor de inițiativă sau a asociațiilor din diasporă. Marea majoritate a liderilor grupurilor de inițiativă/asociațiilor din diasporă au studii superioare și au o experiență migrațională în țara gazdă mai mare de 10 ani. Cele mai multe organizații din diasporă au un nucleu de 3-5 persoane care inițiază și organizează majoritatea activităților, evenimentelor.
- Italia și Federația Rusă sunt țările cu cele mai multe grupuri de inițiativă, asociații ale băștinașilor din RM urmate de țări precum SUA, Canada, Franța, Marea Britanie. În ultimii ani se atestă o conlucrare eficientă dintre grupurile de inițiativă, asociațiile din diasporă din diferite țări în desfășurarea diferitor acțiuni/ activități. Acest tip de colaborare este interesant și formativ pentru diasporă, iar autoritățile din RM ar trebui să faciliteze și să încurajeze asemenea inițiative.
- Resursele umane și financiare, oportunitățile, dar și necesitățile grupurilor de inițiativă/ asociațiilor din diasporă sunt foarte diferite de la o țară la alta. Acestea pot fi identificate și prioritizate prin comunicarea și interacțiunea intensă și constantă a autorităților din RM cu cetățenii din afara țării. Este imperios necesar să se discute cu asociațiile din diasporă atunci când sunt planificate activități, programe destinate acestora.
- Decizia de înregistrare oficială a asociației din diasporă este un proces complex, care reflectă mai mulți factori motivaționali, cum ar fi: resursele umane; contextul și legislația țării gazdă; încurajarea din partea reprezentanților diplomați ai RM în țara gazdă; problemele personale cu care s-au confruntat în procesul de adaptare în țara gazdă și dorința de ajuta alte persoane aflate în situație similară; existența unui grup de inițiativă și conștientizarea că înregistrarea oficială poate aduce anumite beneficii în accesarea unor resurse, participarea și implicarea la nivel local etc.
- Barierele în înregistrarea oficială a organizației/ grupului de inițiativă se referă cu precădere la: birocrație (necesitatea prezentării unor acte, rapoarte de activitate), dar și îngrijorări privind lipsa abilităților și competențelor pentru gestionarea organizației, antrenarea în alte activități etc. În cadrul studiului calitativ liderii grupurilor de inițiativă/ asociațiilor din diasporă au menționat și lipsa de încredere în organizațiile societății civile, influențată inclusiv de experiențele negative ale unor membri ai grupului de inițiativă, atât în RM, cât și în țara gazdă.

- Principalele domenii de activitate ale asociației/grupului de inițiativă sunt: *cultură, inclusiv păstrarea și transmiterea tradițiilor și obiceiurilor; educația, inclusiv studierea limbii române, în special pentru copii, dar și protecția drepturilor migranților.*
- Marea majoritate a asociațiilor din diasporă desfășoară activități, evenimente ocazional (97,6%), anual (87,3%) cu referire la anumite sărbători din RM (Crăciunul, Mărțișorul, Ziua Limbii române etc.) sau a celor din țara gazdă (Festivalul Etniilor sau alte festivaluri specifice; târguri tradiționale; concursuri anuale de dans, muzică etc.). Cu privire la evenimentele săptămânale, în mare parte acestea sunt orientate spre copiii din comunitatea moldovenilor, acestea includ lecții de română, dans popular, ansambluri folclorice etc.
- Principalele probleme cu care se confruntă asociațiile din diasporă se referă la: provocări financiare pentru desfășurarea activităților din cadrul proiectelor, fiecare al doilea lider a menționat acest aspect; lipsa sediului, menționat de fiecare al treilea lider ca barieră principală în activitate, dar alți lideri consideră că acesta nu reprezintă un impediment fiind disponibile mai multe soluții în acest sens. Alte provocări se referă la comunicarea și cooperarea redusă cu autoritățile din RM, dar și pasivitatea și lipsa unității între cetățenii RM; comunitatea dispersată teritorial; suprasolicitarea, orarul de muncă al migranților originari din RM; lipsa materialelor cu simbolistica țării pentru asigurarea vizibilității comunităților de moldoveni.
- Pandemia COVID-19 a periclitat în mare parte inițiativele, activitățile asociațiilor din diasporă. Realizarea acestora în mediul virtual este apreciată ca fiind dificilă, au existat totuși câteva încercări de a transfera unele evenimente de informare și socializare în mediul on-line, de asemenea au fost organizate unele concursuri pentru copii. De remarcat că unele asociații din diasporă au oferit în perioada pandemică suport informațional, logistic și chiar material pentru conaționali noștri aflați în dificultate în țara gazdă.
- Cetățenii RM, care la moment nu sunt membri ai asociațiilor din diasporă sunt în mare parte rezervați în implicare, principalele motive fiind lipsa timpului, stabilirea altor priorități cu referire la odihnă și petrecerea timpului cu familia. Însă există deschidere spre evenimente culturale, în special concerte și organizarea sărbătorilor în stil național.
- Resursele on-line au facilitat și intensificat comunicarea liderilor grupurilor de inițiativă/asociațiilor din diasporă cu persoanele din RM, dar și cu cetățenii aflați în alte țări de destinație, inclusiv lideri ai asociațiilor din diasporă din diferite țări. O altă modalitate importată de informare și comunicare cu ceilalți sunt evenimentele organizate cu ocazia diferitor sărbători.
- Activitatea liderilor din diasporă și a membrilor acestora implică în mare parte voluntariat. În jur de o treime din grupurile de inițiativă/asociațiile din diasporă în ultimii doi ani nu au avut surse de finanțare pentru activitățile lor. În acest context principalele surse de finanțare a activităților grupurilor de inițiativă/asociațiilor din diasporă o reprezintă *contribuțiile ad-hoc ale membrilor cotizațiile membrilor acestora, urmate de donații.*
- Un număr redus de asociații din diasporă au aplicat pentru un grant/ finanțare din partea unei instituții internaționale. Astfel 72,5% din AD/GI nu au înaintat niciodată o cerere de finanțare, iar 13,8% au aplicat ca solicitant principal și 7,5% în parteneriat cu alte organizații. Motivele de aplicare redusă pentru finanțarea la diferite proiecte se referă în primul rând la un nivel scăzut de cunoștințe privind sursele de finanțare, urmat de lipsa abilităților și experiențelor de accesare de fonduri. Bariere importante în acest sens sunt și cele legate de constrângerile de timp, dar și cele cu privire la nivelul scăzut de cunoaștere a limbii țării gazdă, dar și a limbii engleze.
- Grupurile de inițiativă/asociațiile din diasporă colaborează mai intens cu instituțiile din țara gazdă. Un partener important și apreciat îl reprezintă și Ambasadele, consulatele RM în țara gazdă. Colaborarea cu autoritățile publice din RM este apreciată ca fiind la un nivel redus. În cadrul studiului calitativ, cu referire la colaborarea cu autoritățile publice din RM cel mai mult s-a evidențiat politizarea excesivă a relațiilor cu diaspora.
- Cu referire la relația grupurilor de inițiativă/asociațiilor din diasporă cu BRD, acestea sunt mai puțin intense comparativ cu interacțiunea acestora cu autoritățile din țara gazdă și se axează

În special pe consultarea în anumite probleme (43,5%) sau solicitarea anumitor servicii, activități (43,2%), inițierea unor proiecte comune (37,8%), iar în jur de o treime din participanții la studiu (31,8%) au primit suport financiar din partea BRD.

- *Zilele diasporei* și *Congresul diasporei* sunt cele mai cunoscute programe, evenimente ale BRD-ului. Opiniile respondenților privind aceste evenimente sunt împărțite, unii respondenți le consideră foarte utile în consolidarea diasporei, iar alții sunt de părere că ar trebui să fie schimbat formatul acestora astfel ca să fie mai practic, eficient, nu doar declarativ.
- Programul pentru copii din diasporă „DOR”, este unul bine cunoscut în diasporă. Orientarea acestui program către copii este apreciat de către comunitățile de moldoveni din afara țării. Programul „DOR” a fost înalt apreciat de cei care cunosc copii din comunitate care au participat la acest program. Au fost evidențiate utilitatea activităților și evenimentele desfășurate în cadrul acestuia.
- Programele *Crăciun cu dor de casă* și *Guvernul mai aproape de tine* sunt mai puțin cunoscute în diasporă, despre acestea nu cunosc nimic patru din zece lideri ai AD/GI, a participat la aceste programe doar unul din zece lideri ai AD/GI, iar ceilalți doar au auzit că există asemenea programe.
- Pentru a îmbunătăți, consolida relațiile dintre BRD și asociațiile din diasporă, în opinia celor intervievați este necesară o comunicare și colaborare mai intensă, diminuarea imixtiunii politicului în activitatea BRD; fortificarea resurselor umane din cadrul BRD; recunoașterea caracterului eterogen al diasporei și adaptarea programelor BRD în acest sens; ghidare și suport pentru asociațiile din diasporă care sunt în proces de formare; gestionarea eficientă a resurselor destinate diasporei.
- Marea majoritate a liderilor din diasporă au menționat că sunt conștienți de faptul că RM are resurse limitate pentru a oferi suport asociațiilor din diasporă, iar în acest sens trebuie să se insiste pe comunicare și parteneriate reciproc avantajoase. Totodată, liderii grupurilor de inițiativă/asociațiilor din diasporă au menționat că sunt necesare *Programe Culturale*, astfel ca oamenii de artă, cultură din RM să vină în diasporă și să promoveze tradițiile și cultura strămoșească.

Anexă. Asociațiile și grupurile de inițiativă din diasporă participante la studiul cantitativ, denumire, lider și țara de destinație

Numele organizației/ grupului de inițiativă	Lider	Țara	Statutul organizației
Moldoveni în Australia	Alexandru Bibin	Australia	Grup informal, de interes și/ sau de ajutor reciproc
Moldoveni din Belgia	Vasile Cirlig	Belgia	Grup informal, de interes și/ sau de ajutor reciproc
Moldoveni în Belgia - Original	Adriana Rotaru	Belgia	Grup informal, de interes și/ sau de ajutor reciproc
Fundația "Besarabski bulgari-98"	Svetlana Filipova	Bulgaria	Organizație înregistrată oficial
Enfants Bravés	Liuba Sârbu	Canada	Organizație înregistrată oficial
Comunitatea Moldovenilor din Quebec	Ala Mindicanu	Canada	Organizație înregistrată oficial
Cristina Nacu	Cristina Nacu	Canada	Grup informal, de interes și/ sau de ajutor reciproc
Diaspora moldovenească în Cipru	Alexandrina Stylianou	Cipru	Grup informal, de interes și/ sau de ajutor reciproc
Diaspora Moldovenilor din Coreea	Strungaru Valeria	Coreea de Sud	Grup informal, de interes și/ sau de ajutor reciproc
Asociația Moldovenilor din Danemarca Rădăcini	Irina Dicusara	Danemark	Organizație înregistrată oficial
Stela Enachi	Stela Enachi	Estonia	Grup informal, de interes și/ sau de ajutor reciproc
Centrul pentru Susținerea Tinerilor Moldoveni din Federația Rusă	Levsencov Vladislav	Federația Rusă	Organizație înregistrată oficial
Organizația obștească regională pentru susținerea culturii moldovenești "Rodina" din Lipetsk FR	Stadnitchi Victor	Federația Rusă	Organizație înregistrată oficial
Organizația Obștească Locală "Centrul Cultural Moldovenesc "Casa Noastră""	Ciorap Tatiana	Federația Rusă	Organizație înregistrată oficial
Международное Единство	Делистоян Василий	Federația Rusă	Organizație înregistrată oficial
Organizația obștească regională „Uniunea antreprenorilor găgăuzi”	Valcan Vladimir	Federația Rusă	Organizație înregistrată oficial
Костромская Региональная общественная организация „Молдавский центр"	Бодорин Владимир	Federația Rusă	Organizație înregistrată oficial

Numele organizației/ grupului de inițiativă	Lider	Țara	Statutul organizației
Papillon dor	Timbalari Viorica	Franța	Organizație înregistrată oficial
Asociația pentru Integrarea Migranților - AIM	Dorin Dușciac	Franța	Organizație înregistrată oficial
Pro-diaspora France	Ion Ciobanu	Franța	Organizație înregistrată oficial
SMarketoo -primâtes platforma digitală dedicată Diasporei Moldovenești care susține pe cei dragi acasă în Moldova	Galina Indoitu	Franța	Organizație înregistrată oficial
Alianța pentru Justiție și Drepturile Omului (AJDO) /Alliance pour la Justice et les Droits de l'Homme (AJDH)	Petru Mircea	Franța	Organizație înregistrată oficial
Asociația Casa Mare	Maria Simonishvili	Georgia	Organizație înregistrată oficial
Asociația de prietenie moldo-germană	Angela Mutruc	Germania	Organizație înregistrată oficial
Comunitate moldovenilor din Frankfurt "Moldova Noastră"	Buruiana Tatiana	Germania	Organizație înregistrată oficial
Rădăcini Basarabene Nürnberg	Olga Soltinschi	Germania	Grup informal, de interes și/ sau de ajutor reciproc
Uniunea de prietenie Moldo-Elenă "Alexandros Ipsilantis"	Diaconu Eudochia Svetlana Lisagor Vergis	Grecia	Organizație înregistrată oficial
Teatrul de animație NÔI	Olga Martinova Efrim	Grecia	Teatru
Diaspora Moldovenilor în Iordania	Natalia Russan	Iordania / Jordan (HKJ)	Grup informal, de interes și/ sau de ajutor reciproc
Moldovan Community in Ireland	Olesea Stamati	Irlanda	Asociație în curs de înregistrare
Mama în.IE	Natalia Ionel	Irlanda	Grup informal, de interes și/ sau de ajutor reciproc
Comunitatea moldovenilor din Israel	Lilia Golban	Israel	Grup informal, de interes și/ sau de ajutor reciproc
Metapelet în Israel	Tatiana Shechter	Israel	Grup informal, de interes și/ sau de ajutor reciproc
Associazione Italia-Moldova OdV	Gian Luca del Marco	Italia	Organizație înregistrată oficial
Asociația italo-moldavă „ARCOBALENO”	Veronica Ciubotaru	Italia	Organizație înregistrată oficial
CODRU	Denis Darii	Italia	Organizație înregistrată oficial

Numele organizației/ grupului de inițiativă	Lider	Țara	Statutul organizației
Asociația Culturală Vatra Neamului din Milano	Angela Chilat	Italia	Organizație înregistrată oficial
Alianța Românilor	Andrei Cosoi	Italia	Organizație înregistrată oficial
Asociația socio-culturală Basarabia	Larisa Olarescu	Italia	Organizație înregistrată oficial
Asociația Moldova Doina Como	Parascovia Rusu	Italia	Organizație înregistrată oficial
AssoMoldave APS	Tatiana Nogailic	Italia	Organizație înregistrată oficial
Asociația "BUSUIOC"	Lilia Tusa	Italia	Organizație înregistrată oficial
Fraternita Mondiale	Oleg Oglinda	Italia	Organizație înregistrată oficial
Vocea Diasporei Vicenza	Cozer Valentin	Italia	Grup informal, de interes și/ sau de ajutor reciproc
Asociația de voluntariat moldo-italiană Renașterea	Ludmila Furtuna	Italia	Organizație înregistrată oficial
Moldoveni în Italia https://www.facebook.com/groups/1442317882752921/	Silvia Budu	Italia	Grup informal, de interes și/ sau de ajutor reciproc
Asociația moldovenilor din Japonia	Bumbu Violeta	Japonia	Grup informal, de interes și/ sau de ajutor reciproc
Societatea Culturală Română „DACIA”	Nikolay Plushkis	Kazahstan	Organizație înregistrată oficial
Moldovan Diaspora (UK)	Dina Railean	Marea Britanie	Organizație înregistrată oficial
Asociația Moldo-Britanică 'Vatra'	Diana Popusoi	Marea Britanie	Organizație înregistrată oficial
MOLDA.ONLINE	Leonid Falcas	Marea Britanie	Grup informal, de interes și/ sau de ajutor reciproc
Mămăliga de Varșovia	Teodor Ajder	Polonia	Grup de consultanță si editorial autonom.
Asociația Culturală a Imigranților Moldoveni MIORIȚA din Portugalia	Rodica Gherasim	Portugalia	Organizație înregistrată oficial
Noroc Olanda	Dorina Baltag	Regatul Țărilor de Jos	Organizație înregistrată oficial
ASRM Olanda	Eugen Gavriluta	Regatul Țărilor de Jos	Organizație înregistrată oficial
Asociația Moldovenilor din Republica Cehă/ Spolek Moldavanů v České Republice z.s.	Daniel Buzu	Republica Ceha	Organizație înregistrată oficial

Numele organizației/ grupului de inițiativă	Lider	Țara	Statutul organizației
Asociația de prietenie moldo-libaneză	Ludmila Ivanova-Tossounian	Republica Libaneza	Organizație înregistrată oficial
Asociația culturală Dacia din Lituania	Lucia Andrievschi - Bartkiene	Republica Lituania	Organizație înregistrată oficial
Asociația Oamenilor de Afaceri Moldoveni de Pretutindeni	Alexei Repede	România	Organizație înregistrată oficial
Federația Tinerilor Români de Pretutindeni	Eremia Liuba	România	Federație
Moldoveni în Singapore	Ana Ciochina	Singapore	Grup informal, de interes și/ sau de ajutor reciproc
Moldoveni în Siria	Popusoi Liliana	Siria	Grup informal, de interes și/ sau de ajutor reciproc
Asociația Moldovenilor în Cantabria	Vladimir Gori	Spania	Organizație înregistrată oficial
Moldovenii în Lloret de Mar	Dumitru Trifan	Spania	Grup informal, de interes și/ sau de ajutor reciproc
Salvados para Salvar	Pavel Costas	Spania	Organizație înregistrată oficial
Noroc	Vasile Grosu	Spania	Organizație înregistrată oficial
Touching a Life INC	Marta Iacob	SUA	Organizație înregistrată oficial
Moldova AID	Elena Dragalin	SUA	Organizație înregistrată oficial
Oregon Trail	Victor Grebenscikov	SUA	Grup informal, de interes și/ sau de ajutor reciproc
Romanians of DC	Bogdan Banu	SUA	Organizație înregistrată oficial
The Moldova Project	Victoria Morozov	SUA	Organizație înregistrată oficial
Gagauzlar Derneği	Irina Iusiumbeli	Turcia	Organizație înregistrată oficial
Asociația interrațională a culturii moldovenești din Bucovina	Yurie Stadniciuc	Ucraina	Organizație înregistrată oficial
Asociația Moldovenilor din Ungaria	Oleg Damascan	Ungaria	Organizație înregistrată oficial

